

หลงป่า

พระอาจารย์สงข มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๔

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรมนะ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ อยู่ในป่า อยู่โคนต้นโพธิ์นะ.. องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมในป่า แล้วไม่หลงป่า ไม่หลงป่าเพราะว่าเอาตัวเองพ้นออกมาจากกิเลสได้ แต่เราฟังธรรมกัน เราปฏิบัติธรรม เราหลงในธรรม.. เราหลงธรรม หลงป่า หลงในกิเลสค้นหาความทะยานอยาก เพราะว่าป่าคือป่ารกชัฏ เห็นใหม่ ความคิด ความอ่านนั้นละเป็นป่า

ความคิด ความอ่าน เพราะจิตมันหลงเข้าไปในความคิดความรู้สึกของเรา แต่ถ้าเราอยู่ในป่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ในป่านะ เวลาเทศน์ธรรมจักรก็เทศน์ในป่า เวลาปริณิพพานก็ระหว่างโคนต้นรัง ชีวิตในป่า เห็นใหม่ ป่านี้มีคุณประโยชน์มาก ป่านี้มีคุณประโยชน์กับสรรพสิ่งสรรพสัตว์ใช้ใหม่ มันเป็นศูนย์อาหาร มันเป็นที่พักผ่อน หย่อนใจ มันเป็นทุกๆ อย่างของสังคมโลก มันให้อากาศ ให้ความร่มเย็นเป็นสุขนะ แต่เวลาเราเกิดมาเราเกิดท่ามกลางโลกท่ามกลางป่า

รกป่ากับรกคน ถ้ำรกต้นไม้กับรกคน คนนี้มันมีความคิดหลากหลาย เราเกิดมาในสังคมเกิดมาในโลก ฉะนั้นเวลาฟังธรรมขึ้นมาเพื่อเตือนหัวใจของเรา.. องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างบุญญาธิการมามหาศาลนะ กว่าจะมาตรัสรู้ เห็นใหม่ คำว่าตรัสรู้นี้ ตรัสรู้ในอะไร เวลาฟังธรรม ฟังธรรมจากที่ไหน เวลาเราฟังธรรมขึ้นมานี้เราฟังธรรมของเรา แล้วกิเลสค้นหาความทะยานอยากของเรา มันยึดมันถือมันของเรานะ มันถือความเห็นความรู้สึกของเรานี้เป็นใหญ่ ความเห็นความรู้สึกนะ ความรู้สึกของเรา ความรู้สึกมันมาจากอะไร มันมาจากกิเลสค้นหาความทะยานอยาก

กิเลสค้นหาความทะยานอยาก เวลาเราว่าสิ่งใดมีคุณค่าเราก็แสวงหาสิ่งนั้น เวลาแสวงหาสิ่งนั้น มันไม่เป็นปัจจุบัน มันเป็นอดีตอนาคตไปหมด มันเป็นการคาดการณ์การคิดการค้นคว้าของเรา สิ่งที่เป็นการคิดการค้นคว้าของเรานี้หลงป่า ! หลงเข้าไปในธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาเราเข้าเที่ยวป่าเที่ยวเขานะ เราบวชมาเป็นพระเป็นเจ้า เห็นไหม เราบวชมาที่นี่เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราออกธุดงค์ของเรา เราออกประพฤติปฏิบัติของเรา ถึงเราจะอยู่วัดอยู่วา เราก็อยู่สมมุติว่าเป็นป่า.. สมมุติว่าเป็นป่า เราต้องการความสงบสงัด เราต้องการความวิเวก นี่สัปปายะ เห็นไหม เป็นสัปปายะ ๔ อาจารย์เป็นสัปปายะ อาหารเป็นสัปปายะ สถานที่เป็นสัปปายะ หมู่คณะเป็นสัปปายะ

เราแสวงหาของเรา เวลาเราเป็นสัปปายะมันเป็นสิ่งที่สมควรในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าสิ่งนี้เป็นความสมควรในการประพฤติปฏิบัติ เราจะเริ่มค้นคว้ากับเรา เวลาเราทำบุญกุศลกัน ทาน ศีล ภาวนา เราเสียสละทานขึ้นมาเราต้องมีชีวิต เราต้องมีชีวิตเป็นมนุษย์ เราถึงแสวงหาสิ่งต่างๆ ขึ้นมาได้ แสวงหาแล้วเราเสียสละของเราขึ้นมา เห็นไหม เราเสียสละ เราทำบุญกุศลของเรา

การทำบุญกุศลของเรานี้เราทำบุญกุศลเพื่ออะไรล่ะ เพื่อความอ่อนนุ่มของหัวใจ ถ้าใจแข็งกระด้าง ใจมันคิดของมันตามกิเลสค้นหาความทะยานอยากของมัน แต่เราทำบุญกุศลของเรา เห็นไหม เราเสียสละต่างๆ คัดแปลงมัน ต่อต้านมัน ความคิดสิ่งใดที่มันอยากทำในสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่เรารู้ว่าเป็นโทษนี้เราไม่ทำ เราฝืนมัน ฝืนมันเพื่อจะทำคุณงามความดีของเรา ฝืนมันคือทำคุณงามความดีของเราเนะ ต้องฝืนทั้งนั้น.. ถ้าเราไม่ฝืนเราก็ไม่ได้ต่อสู้กับกิเลส

นี่มันกลบเกลื่อนของเราไว้นะ กลบชีวิตของเรา มันทำลายชีวิตของเราทั้งหมดเลย แต่ถ้าเราฝืนมัน เห็นไหม เราเริ่มฝืนมัน เราเริ่มต่อต้านมัน เราเริ่มฝืนมันต่างๆ ฝืนมันด้วยการทำคุณงามความดีของเรา มันอยากไปอยากทำต่างๆ ถ้าสิ่งที่ไม่ดีไม่เป็นประโยชน์นี้ไม่ทำ เราจะทำแต่คุณงามความดีของเรา เราทำเพื่อประโยชน์กับเรา เห็นไหม เราจะฝืนมันนี่ทาน ศีล ภาวนา ! ถ้าเรามาภาวนา เราเป็นชาวพุทธ.. ชีวิตของเรานะ ถ้ามันประสบ

ความสำเร็จในชีวิตของเรา สิ่งนี้มันเป็นเครื่องอยู่เท่านั้นแหละ เครื่องอยู่นะ เพราะชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด เราจะต้องพลัดพรากจากชีวิตนี้ไปแน่นอน

ทีนี้คำว่าพลัดพรากจากชีวิตนี้ไป เห็นไหม โอกาสของเราคือโอกาสในชีวิตนี้ ถ้าชีวิตนี้เราทำคุณงามความดีของเราเนมันมันเป็นบุญกุศลของเรา ถ้าประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจนจิตใจของเราพ้นจากทุกข์ไป ถ้าชีวิตนี้ตาย มันจะตายก็พอใจ ถ้ามันจะตายก็พอใจแล้ว เพราะเวลามันตายนี่ก็เลยมันตายแล้ว มันไม่มีอะไรจะมาหลอกเราว่าจะมีอะไรตายอีก แต่ถ้าเรายังไม่พ้นจากกิเลส เรายังหลงป่าของเราอยู่ หลงความรู้สึก หลงความนึกคิดของเราอยู่อย่างนี้ เวลาถ้ามันตายไปก็ละล้าละลังทั้งนั้นแหละ ตายไปแล้วเราจะไปไหน ตายไปแล้วเราจะไปเกิดเป็นอะไร

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันจะเป็นจะตายขึ้นมา มันต้องเป็นไปตามอายุขัย ถ้าอายุขัยมันถึงที่สุด.. เว้นไว้แต่ผู้ที่มีอิทธิบาท ๔ จะอยู่อีกกับหนึ่งก็อยู่ได้ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เพราะอะไร เพราะสติปัญญาเขาพร้อม จะเป็นจะตายขึ้นมามันเป็นผลของวิญญูะ ผลของเวรของกรรมนะ แต่ถ้ามีสติปัญญา ถ้ามันรักษาใจของมัน รักษาความรู้สึกเรา เวลาตาย คูติเวลาเป็นลมเป็นแล้ง เห็นไหม มันวูบลงนั่นล่ะมันจะตาย แต่ถ้าคนมีสติ มันจะวูบไปไหน มีสติอยู่นี้มันจะไปไหน

มันจะไปไหนถ้ามีสติตั้งของมันอยู่นะ มันจะวูบไปไหน ก็มีความรู้สึกอยู่กับผู้รู้ มันจะไปไหนล่ะ จะเป็นจะตายนี้มีอิทธิบาท ๔ มันถึงจะรู้ได้ มันจะอยู่อีกกับหนึ่งก็อยู่ได้ แต่ของเราจะเป็นจะตายขึ้นมา เห็นไหม เราวิตกกังวลไปหมดเลย แล้วชีวิตที่อยู่ที่นี่ทำไมเราไม่ถมความรู้สึกอันนี้ล่ะ ทำไมไม่ถมหัวใจที่มันละล้าละลังอยู่นี้ล่ะ

นี่การถมของเรา เห็นไหม นี่คุณงามความดีอันนี้ประเสริฐที่สุดนะ.. นี่ทาน ศีล ภาวนา เราจะเกิดปัญญา คนเราจะมีปัญญา คนเราจะมีจิตนิสัยอย่างไร มันอยู่ที่การกระทำ อยู่ที่เรารู้ปัญหาเรานี้ล่ะ ฝึกปัญหานี้ไปฝึกที่ไหน ปัญญา เห็นไหม ดูทางโลกเราศึกษากัน ศึกษามาให้เกิดเป็นคนทีฉลาด เป็นคนที่ทันโลกเขา

นั่นการศึกษานะ ศึกษามาเป็นวิชาชีพนะ คนศึกษามาแล้วจะมีความรู้ขนาดไหน ฉลาดในเรื่องวิชาชีพแต่โง่กับตัวเอง เห็นไหม ถ้ามันฉลาดวิชาชีพแล้วจะเป็นคนฉลาดหมด คนที่มีการศึกษาระดับนั้น ทำไมไปเชื่อ ทำไมไปหลงป่านะ หลงความรู้สึกของ

ตัวเอง หลงสถานะของตัวเอง หลงหน้าตา หลงเกียรติคุณของตัวเอง นี่แล้วก็ให้เขาชักนำกันไป เพราะสิ่งนี้เป็นสัญชาตญาณ เราไม่ได้ศึกษามา

นี่เวลาเราไปปฏิบัติธรรมกับครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์จะพูดอย่างไรก็ไปตามนั้น เห็นไหม พวกมันหลงไปหมดเลย เวลาคุณสัตว์นะ สัตว์ในป่ามันเป็นฝูงมันอยู่ในป่านี้สัตว์ป่า.. ถ้าสัตว์ป่าเวลามันหลงป่า เวลาสัตว์ฝูง ถ้าเวลามันอพยพมันเป็นไป ถ้าไปไม่ทันฝูง ชีวิตของมันจะต้องผจญภัยของมันเองเลย แต่ถ้าเป็นสัตว์ฝูง เห็นไหม มันไปเป็นฝูงมันจะดูแลกัน ฝูงมันจะรักษากัน ถ้าฝูงมันรักษากัน นี่ถึงอยู่ในป่ามันก็มีฝูงของมันเพื่อจะดูแลรักษามัน แต่ถ้าเราหลงจากฝูงละ นี่เรามีภัยไฉน

สัตว์กินเนื้อนะ นกล่ามันมีนะ ถ้าเราผลอนะชีวิตเรา.. คุณสัตว์ที่มันกินพืช เวลามันกินพืชของมันมันต้องรักษาชีวิตนะ อิมท้องหนึ่ง เวลาจะอิมมือหนึ่ง นี่มันต้องเอาชีวิตมันเข้าแลก ถ้ามันพลาดมันก็เป็นเหยื่อของเขา มันก็เป็นอาหารของสัตว์กินเนื้อ นี่ชีวิตมันทุกข์มันยากนะ แม้แต่มันจะกินอาหารซักรูหนึ่งมันต้องแลกด้วยชีวิต แต่ของเราเวลาเราทำมาหากินขึ้นมา เราทำความทุกข์ยากของเรา ว่าสิ่งนี้เป็นความทุกข์ๆ ความทุกข์แค่ไหน มันก็ไม่ได้แลกกับชีวิตมาหรือ เราไม่ต้องเอาถึงชีวิตเข้าแลกหรือ

สัตว์มันเอาชีวิตของมันเข้าแลกนะเพื่อความดำรงชีพของมัน นี่แล้วคุณเวลามันอยู่ในป่า ถ้ามันเป็นประโยชน์กับมัน เวลาป่ามันถึงเวลาแล้ว มันก็ต้องอพยพของมัน ย้ายถิ่นเพื่อให้มีอาหาร เพื่อดำรงชีพของมัน.. มันก็อยู่ในป่าในเขาอย่างนั้นละ มันอยู่ของมัน แล้วเราล่ะเราเป็นมนุษย์ เราเป็นพระด้วย เวลาเราไปเที่ยวป่า เราเข้าไปเที่ยวป่าเพื่ออะไรล่ะ เราอาศัยสิ่งนั้นเพื่อความสงบสงัดนะ

ความจำใจ เราอยู่ของเรา อยู่ในชีวิตประจำวันของเรา นี่เวลาจิตใจของเรามันซึกเหิมขึ้นมาเราก็อยากจะประพฤติปฏิบัติ เราก็อยากจะภาวนาของเรา เวลาไปทำแล้วมันประสบความสำเร็จไหมละ นี่เพราะอะไรนะ ปารกชฎของกิเลสเรามันสาหัสสาครรจ์กับป่าเขาเนาะ ป่าเขานี้มันเป็นธรรมชาติ มันเป็นที่อาศัยของสัตว์ มันเป็นที่ทำกินของมนุษย์ มันเป็นแหล่งอาหารของทั้งสัตว์ ของทั้งมนุษย์ มนุษย์ก็หาอาหารจากป่านี้แหละ ต้นน้ำลำธารมันเป็นแหล่งอาหาร มันเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา มันเป็นแหล่งสิ่งต่างๆ มันเป็นสิ่งเริ่มต้นของอาหารเลย ของความเป็นอยู่ของโลกเลย สิ่งนั้นมันเป็นประโยชน์ เห็นไหม

นี่พูดถึงป่าเขามันเป็นประโยชน์ของมันอย่างนั้นนะ ถ้าสิ่งนี้เป็นประโยชน์ เวลาเราเข้าป่าเข้าเขาไป เราเข้าไปเพื่อสิ่งใดละ นี่เราเข้าป่าเข้าเขาไปเพื่อความสงบสงัด เราเข้าป่าเข้าเขาไปเพื่อค้นคว้าเราเอง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ในป่า เห็นไหม ตรัสรู้ในป่าแล้วไม่หลงป่า เพราะท่านทำลายความรกชัฏของหัวใจออกทั้งหมด

เราเข้าป่าไปเราก็อหังนะ นี่ถ้าเราเข้าป่าด้วยความหลงของเรา เราไม่รู้จักประโยชน์ของป่านั้น สิ่งที่เราเข้าไปอยู่กับป่านั้น ป่านั้นเป็นทั้งแหล่งอาหาร เป็นทั้งแหล่งพักผ่อน เป็นทั้งแหล่งที่เขาทำวิจัยทางชีวภาพต่างๆ เป็นประโยชน์ทั้งนั้นเลย ฝึกคนก็ได้ ฝึกนักศึกษาก็ได้ นักศึกษาเวลาทำวิจัยต่างๆ เขาก็ฝึกของเขาขึ้นมา นี่เพื่อเอาคนเป็นคนดีขึ้นมา เพื่อมีวิชาชีพขึ้นมา เราเข้าไปป่าก็เหมือนกัน สัตว์ป่ามันอยู่ป่า มันก็เหมือนกับทางโลกที่เขาใช้ประโยชน์จากป่านั้นแหละ

นี่ป่าเป็นแหล่งอาหาร ป่าเป็นทุกๆ อย่างเลย นี่มันใช้เป็นประโยชน์ของเรา แต่เราเข้าไปเราไม่ใช่สัตว์นี่ เราเป็นมนุษย์ เราเป็นพระด้วย เราเป็นมนุษย์แล้วบวชเป็นพระแล้วเรารุดงค์เข้าไปในป่า เราต้องการเอาสิ่งนั้นเพื่อความสงบสงัด เป็นชัยภูมิในการประพฤติปฏิบัติ.. ชัยภูมินะ สิ่งนั้นเป็นชัยภูมิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ เห็นไหม ตรัสรู้ในป่า แล้วตรัสรู้ที่ไหนละ ตรัสรู้ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี่ก็เหมือนกัน เราเข้าป่าไปเราต้องเอาสิ่งนั้น คุณสัตว์ป่ามันอยู่ในป่าด้วยความทุกข์ยากของมัน มันไม่มีสมอง มันมีสิทธิทำคุณงามความดี มันดูแลฝูงของมัน มันรักษาครอบครัวของมัน มันรักลูกของมัน เห็นไหม มันได้อาหารมามันยังแบ่งปันกัน นี่ถ้ามันแบ่งปันกันนะ ถ้าสัตว์เป็นสัตว์ที่ดี หัวหน้าที่ดี.. ถ้าหัวหน้าไม่ดีมันหวงแหนของมัน มันทำลายๆ ทั้งนั้นแหละ เพราะสิ่งนี้เป็นธรรมชาติของมัน

นี่สัตว์ป่ามันอยู่ป่าทั้งชีวิต มันได้อะไรขึ้นมา แต่ของเราเราเข้าป่าไป เข้าป่าไปเพื่อความสงบสงัด เห็นไหม เราไม่ใช่สัตว์ เรามีสิทธิเลือกได้ เราจะอยู่ที่สะดวกสบายขนาดไหนก็ได้ เราจะอยู่ด้วยความจำเจขนาดไหน เราจะอยู่ด้วยความพอกพูนกิเลสมากน้อยขนาดไหนก็ได้ แต่เราป่าไปเพราะไปฝึกหัดเราไง เราไม่ใช่ไปอยู่แบบสัตว์ เราไปอยู่แบบมนุษย์ที่เห็นภัยในวิภูตสังสาร

ผู้ที่เห็นภัยในวัฏสงสาร ป่ารกชัฏนี้ถ้าเขาใช้ให้เป็นประโยชน์ แต่ถ้าเราพลัดพราก เราหลง เห็นไหม เราหลงไป ถ้าหลงป่าไปถึงกับเสียชีวิตได้นะ ถ้าหลงป่าไปเราไม่มีอาหาร เราไม่มีทางออก แล้วเราไม่สามารถดำรงชีวิตได้ เราต้องเสียชีวิตของเราไป แต่ที่เราไปนี่เราไปเพื่อกำราบหัวใจของเรา เพื่อกำราบพญามารในหัวใจของเราที่มันครอบงำเราอยู่นี้ เราไม่มีสิ่งใดจะต่อรองกับมัน เห็นไหม

ดูชีวิตประจำวันเราสิ เราจะทำอะไรก็ได้ เราจะออกแสวงหาสิ่งใดก็ได้ เราศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้ามา แล้วเราบอกว่าเรารู้แล้วก็ได้ เราจะสร้างภาพอย่างไรก็ได้ มันเข้าข้างตัวเองไปหมดเลย.. แต่สิ่งนี้ เห็นไหม สิ่งนี้เป็นปัจจัยตัดตั้ง สันติภูมิกโก เรารู้ได้ เรามีความล่งเลงสัย เรามีความล่งเลงสัย เราเข้ามาถึงสังขารม นีเวลลัสต์ว์ป้ามันหลง ป่านะ เวลามันพลัดพรากจากหมู่คณะของมันนะ จากฝูงของมัน มันต้องดำรงชีวิตของมัน

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราหลงในธรรมไง เราศึกษาธรรมของพระพุทธเจ้าแล้วเราว่าเราเข้าใจไง เราหลงไปหมดเลย หลงจากทิฐิมานะของเราว่าสิ่งนี้เป็นความจริงของเรา สิ่งนี้เป็นสังขารของเรา.. เป็นสังขารของเรา สิ่งนี้เพราะมันเป็นเรื่องหลงป่า ป่านี้มันเป็นวัตถุนะ ป่านี้เป็นชัฏภูมิ ป่านี้เป็นวัตถุเป็นมิตินี้ เป็นวัตถุที่เราจับต้องได้ เราถึงกับเสียชีวิตได้

แต่ถ้าเวลาเราหลงกิเลส หลงธรรมในหัวใจนี้มันเป็นนามธรรม มันเป็นความรู้สึกนึกคิด ความรู้สึกนึกคิดมันทำให้เสียเวลา มันทำให้เรามีทิฐิมานะ มันทำให้จิตใจของเราไขว้เขวออกไปหมดเลย แล้วมันตายใหม่ละ.. มันตายนะ มันตายต่อเมื่อจิตนี้เวลามันออกจากร่างนี้ไปมันก็ตายเหมือนกัน แต่เวลาเขาหลงป่าเขาต้องถึงกับเสียชีวิต เพราะว่าเขาไม่มีอาหารดำรงชีวิตเขา ถ้าร่างกายเขาขาดอาหารเขาต้องตาย ตายในความเป็นมนุษย์นี้ แต่จิตนี้มันก็ต้องไปเกิดตามเวรตามกรรมไซ้ใหม่

นี่ก็เหมือนกัน ความคิดความเห็นของเรามันตายใหม่ ความคิดความเห็นของเรา มันไม่เคยตาย มันเกิดจากจิตมันไม่เคยตาย แต่เวลามันคิด เวลามันหลงไปในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าตัวเองรู้ ตัวเองเห็น ตัวเองฉลาด แต่มันจะออกจากป่านั้นไม่ได้ มันจะออกจากกิเลสนี้ไม่ได้ เพราะมันไม่มีวิธีการที่มันจะออกจากป่านั้นได้

เวลามันหลงธรรมขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ในป่า แต่ไม่หลง ! ไม่หลงเพราะอะไร เพราะท่านเอาจิตของท่านออกมาจากค้นหาความทะยานอยาก ออกมาจากอวิชชา อาสวักขณญาณได้ทำลายหมด พอทำลายหมดมันจะหลงไปไหน มันทำลายป่าทั้งหมดเลย ไม่ได้ตัดต้นไม้แม้แต่ต้นเดียว ทำลายป่ารกชัฏ ทำลายกิเลสค้นหาความทะยานอยาก อวิชชาในหัวใจทั้งหมดเลย แล้วทำลายอย่างไรละ

มันทำลายอย่างไร ทำลายด้วยอาสวักขณญาณ แต่เราไปศึกษา นี่เราไปศึกษาของเราว่าสิ่งนั้นเรารู้ สิ่งนั้นเราเข้าใจ แล้วมันยิ่งหลงเข้าไปใหญ่ หลงธรรมไป หลงสังขาร แต่ไม่มีธรรม.. นี่สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมานี้เกิดขึ้นมาจากไหน เกิดขึ้นมาจากความอ่อนค้อยของใจ เห็นไหม คุณสิว่ามีการศึกษา มีความเข้าใจทั้งหมดเลย มีวิชาชีพอทุกอย่างรู้มาหมดเลยแต่ก็ไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจสิ่งนี้เลยเพราะอะไร เพราะมันไม่เป็นความจริง

คุณสิดูเวลาคนมันหลงเข้าไปในป่านะ เวลาหลงเข้าไปเที่ยวป่าเพื่อความเพลิดเพลิน นี่เราไปอยู่ป่าเพื่อประโยชน์ ถ้าเรารักเราชอบใจของเรา แต่ถ้ามันเป็นประโยชน์มันก็เป็นประโยชน์ ถ้าเราทำจริงตามหน้าที่ ตามข้อเท็จจริง มันก็มีปัญญาใคร่ครวญได้ มีปัญญาแยกแยะได้ว่าอะไรผิดอะไรถูก อะไรควรไปและไม่ควรไป.. แต่ถ้ามันด้วยความเผอเรอด้วยความวิตกกังวล นี่เวรกรรมมันทำให้พลัดพรากได้ แล้วพลัดพรากได้นี่มันออกจากป่านั้นไม่ได้ละ ไม่เป็นประโยชน์กับใครเลย

นี่เวลาหลงป่า กับหลงกิเลสค้นหาความทะยานอยาก ป่าในหัวใจ ถ้าหลงป่าในหัวใจนะ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ในป่า แต่เราไปหลงในธรรม สิ่งที่อยู่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่างธรรมและวินัยนี้ไว้.. ถ้าเราไม่หลงละ เราไม่หลงเราทำอะไร ถ้าเราไม่หลงใช่ไหมเราตั้งสติของเราขึ้นมา

คุณสิสติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม.. สังขาร ! ถ้าสังขารมันเกิดขึ้นมานะ โดยธรรมะมันเกิดขึ้นมา ธรรมที่เกิดขึ้นมาในหัวใจของเรา ถ้าธรรมะมันไม่ได้เกิดในหัวใจของเราขึ้นมาเลย เห็นไหม เราเอาจิตใจของเรา.. คุณสิเวลาเข้าไปนี่เราเดินด้วยร่างกายของเรา แต่เวลาศึกษาธรรมของพระพุทธเจ้ามา เวลามันตรัสรู้ขึ้นมา มันเกิดขึ้นมานี้มันมาจากไหนละ มันก็คิดมาจากหัวใจของเราใช่ไหม

เวลาเราเข้าป่าไป เราไปด้วยร่างกายมันต้องมีถนนหนทางนะ มันไม่มีทางไปของมัน จะป็นเขาลงห้วยต่างๆ มันต้องใช้กำลังของเราไป แต่ความคิด ความคิดมันสร้างภาพ มันคิดขึ้นมาว่ามันว่ามันรู้ธรรม มันรู้ธรรม มันเข้าใจของมันไปหมด สิ่งนั้นเป็นธรรมจริงหรือเปล่า.. ถ้ามันเป็นธรรมจริงขึ้นมา นี่สิ่งนี้มันเป็นสุขุมยปัญญา

สุขุมยปัญญาคือการศึกษาคือการไตร่ตรอง เห็นไหม เวลาเกิดจินตมยปัญญาขึ้นมา การเกิดจินตนาการ จินตนาการโดยที่มีสมาธิมันจะลึกซึ้งกว่านี้เยอะนัก เพราะถ้าไม่ลึกซึ้งกว่านี้ละ เวลาผู้ที่ปฏิบัติไปเวลาหลง เวลาหลงป่า หลงกิเลสตัดหาความทะยานอยาก แต่ถ้าจิตใจที่มันมีพื้นฐานของมัน มันเข้าใจว่าเป็นสภาวะแบบนั้น ครูบาอาจารย์ที่ท่านมีคุณภาวะ ครูบาอาจารย์ที่ท่านผ่านวิฤติอย่างนี้มาท่านเห็นแล้วนะ ท่านพยายามปลุกปลอบนะ เพราะอะไร เพราะการกระทำ คุณิเวลาเราหลงป่า บริเวณหน้าผาชัน เราจะปีนหน้าผาที่เกิดตะไคร่น้ำ ที่มันเขียวที่มันลื่นมาก เราจะปีนผ่านพื้นสิ่งนั้นไปได้อย่างไร

จิต ! จิตเวลามันพิจารณาขึ้นมา เวลาปฏิบัติขึ้นมา เวลามันเกิดวิฤติขึ้นมา มันเจอสภาพแบบนั้น เห็นไหม นี่ปีนเท่าไรก็ลื่นๆ ล้มลุกคลุกคลาน จิตมันผ่านจากวิฤติอย่างนั้นไปนี่มันทำอย่างไร แล้วครูบาอาจารย์ที่ท่านผ่านขึ้นมาแล้วมันจะมีวิธีการอย่างไร นี่ท่านถึงคอยบอกคอยสอนพวกเราไง คอยบอกคอยสอนผู้ที่ปฏิบัติใหม่ไง ว่านี่เวลาเราผ่านเข้าไปในที่ลื่น ผ่านเข้าไปในป่าที่มันมีอันตราย เราจะรักษาตัวเราอย่างไร แต่เวลาปฏิบัติไปเราว่าสิ่งที่ลื่น สิ่งที่มีอันตรายนั้นเป็นผลนะ มันเข้าใจของมัน

มันเข้าใจของมัน เห็นไหม เวลาปฏิบัติไปนี่มันจะมีเหตุการณ์ เหตุการณ์ที่เราลุ่มๆ ดอนๆ เราจะติดขัดของเราไปตลอด ในการปฏิบัติมันมีเล่ห์กล กิเลสนี้เป็นเล่ห์กล มันทั้งล่อทั้งหลอก ทั้งพลิกแพลงเรา แต่เราไม่ได้คิด เราไม่ได้คิดว่านี้เราหลงธรรมะ หลงป่ารกชัฏในหัวใจของตัว แล้วว่าสิ่งนี้เป็นธรรม เพราะว่าตริกธรรมใช่ไหม พอมาตริกธรรมก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรมเพราะเราศึกษามา นี่ เราศึกษามันเป็นสุขุมยปัญญา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประเพณีวัฒนธรรมก็มี ครูบาอาจารย์ท่านก็สั่งสอนมาตลอด เห็นไหม ธรรมะได้ฟังทุกคืนทุกวันเลย

นี่สิ่งนี้จิตมันรับรู้ได้ พอจิตมันรับรู้ได้ต่างๆ เวลามันตรึกขึ้นมา สิ่งที่ตรึกขึ้นมา เวลามันมีความเห็นของมันขึ้นมาละ ถ้ามีความเห็นขึ้นมาเนี่ยเราว่าเราไม่รู้ได้อะไรละ มันก็รู้ของมันได้ ถ้ารู้ของมันได้ แต่เวลาภาคปฏิบัติเนี่ยเราต้องเป็นของเราขึ้นมาเอง

สิ่งต่างๆ เวลามันขึ้นมา.. เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ในป่า แล้วไม่หลงป่า แต่ของเรา นี่กิเลสของเรามันเป็นป่าที่เราต้องหาทางออกไม่ได้เลย ถ้าหาทางออกไม่ได้เลย สิ่งที่เราหาทางออกไม่ได้มันมีประสบการณ์อะไรละ มันไม่มีประสบการณ์สิ่งใดเลย มันช่วยตัวเองไม่ได้เลย นี่มันหลงไหลได้ปลื้มนะ หลงเข้าไปในกิเลสค้นหาความทะยานอยากของตัวเอง

ถ้าเราตั้งสติ ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อเป็นแผนที่เครื่องดำเนิน แผนที่เครื่องดำเนินเข้าเดินป่าแต่ยังไม่ได้เข้าป่า ยังไม่ได้เข้าป่าเพราะอะไร เพราะมันยังไม่มีผู้เข้าป่า แต่ถ้าแผนที่เครื่องดำเนิน เห็นไหม คุณใช้เวลาเล่นเกมกัน เขากดอยู่นั่นแหละ มันเล่นเกมต่างๆ ที่เขาเขียนไว้เสร็จแล้ว มันพร้อมแล้ว นี่กิเลสมันเป็นอย่างนั้นหรือ กิเลสมันเป็นสูตรสำเร็จอย่างนั้นหรือ ถ้าเรากดปุ่มแล้วมันจะฆ่า มันจะทำลาย มันจะได้คะแนน เป็นอย่างนั้นหรือ มันไม่เป็นอย่างนั้น พอไม่เป็นอย่างนั้น..

เกมที่เขาทำขึ้นมาเขาคิดเป็นสูตรสำเร็จมาให้สำหรับเราใช้กดใช้เล่นได้ แต่กิเลสของเรามันพลิกแพลงเพราะมันมีชีวิต มันพลิกแพลงอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นเวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเป็นเกมอย่างนั้นหรือ นี่กดเอาๆ แล้วได้ตามที่เราปรารถนา ได้คะแนนมา ไม่ได้คะแนนมาก็ขึ้นต้นกันใหม่อยู่อย่างนั้นหรือ นี่ถ้าเป็นสัญญาอารมณ์เป็นอย่างนั้น สัญญาอารมณ์มันเขียนภาพไว้แล้วในหัวใจ แล้วหัวใจมันเขียนภาพเอาไว้แล้วมันยังมีการบิดเบือนตลอดไป

ตลอดไป เห็นไหม แต่ถ้าเรามีสติของเรา นี่สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม.. ถ้ามีสติธรรมขึ้นมา นี่เริ่มต้น เริ่มต้นสิ่งต่างๆ จะเกิดขึ้นมาเป็นปัจจุบัน มันไม่ใช่เกมที่เขียนเอาไว้ ที่เขาคิดสูตรไว้สำเร็จแล้วให้เราต้องไปเดินแก้เกมนั้น ถ้าเราไปเดินแก้เกมนั้น มันก็เป็นสัญญาทั้งนั้นแหละ ทีนี้ธรรมที่เราศึกษามันก็เป็นสูตรสำเร็จที่เป็นเกมนั้นมาเลย แล้วก็บอกว่าต้องเดินตามนั้น ต้องทำอย่างนั้น ถ้าออกจากที่นี่ไปแล้วมันจะผิดพลาด ผิดพุทธพจน์ ผิดพุทธพจน์

นี่มันหลงธรรม ! มันหลงธรรม ธรรมอันนี้ไง คุณอินไทย พุทธวิสัยนี้เป็นอินไทย เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างมาเป็นพระโพธิสัตว์สร้างบุญญาธิการมามหาศาล ฉะนั้นเวลาพิสูจน์ด้วยปัญญา.. “อิทัปปัจจยตา ปฏิจสมุปปาท มันจะเป็นอย่างนั้น จะเป็นอย่างนั้น..” เป็นอย่างนั้นหรือ เป็นอย่างที่ว่าเป็นอย่างนั้นหรือ อย่างนั้นหรือ มันเป็นอย่างนั้นหรือ ถ้ามันเป็นอย่างนั้นหรือ มันเป็นอย่างนั้นหรือ บอกมาสิมันเป็นอย่างนั้นหรือ “อ้าว.. ก็มันเป็นพุทธพจน์ไง พุทธพจน์มาอย่างนี้ไง ร้อยดวงแปดดวง”

ดวง.. เวลาธรรมนี่นะ เวลาพูดถึงธรรมะ เห็นไหมคุณศึกษา การศึกษา เด็กขึ้นมาพื้นฐานของเด็ก ถ้าเด็กขึ้นมาเราจะวางพื้นฐานให้เด็กได้อย่างไร เด็กมันโตขึ้นมาเราจะให้ปัญญาของเด็กอย่างไร แล้วเด็กนี้มีเขี้ยวปัญญาจะไปทางบริหาร จะไปทางวิชาการ จะไปทางอย่างไร เด็กมันจะมีแววของมัน

จิต.. จิตที่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นไหม เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลามันเป็นขึ้นมาพื้นฐานมันต้องมีของมัน ถ้าพื้นฐานมีของมันนะมันจะเข้าใจของมันได้ ความเข้าใจได้นะ นี่ความเข้าใจได้ว่าเริ่มต้นถ้าอย่างเด็กมันวางพื้นฐานการศึกษามา นี่ศึกษาขึ้นมาแล้วพัฒนาขึ้นมา เขาจะเข้มแข็งขึ้นมา แล้วมันจะพัฒนาไปข้างหน้า.. ถ้ามีสติเก็บหอมรอมริบไว้เป็นสมบัติของเรา ถ้าเก็บหอมรอมริบไว้เป็นสมบัติของเรา เราตั้งสติของเรา ถ้าตั้งสติของเรา ถ้ามีสติการทำสิ่งใดจะเริ่มเป็นกระบวนการของมัน

เวลาสุกัถะไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาจะปรินิพพาน เห็นไหม ว่า “ศาสนาไหนก็ว่าประเสริฐ ศาสนาไหนก็ว่าดียอดเยี่ยมไปหมด” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “เธออย่าถามให้มากไปเลย ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล ไม่มีรอยเท้าบนอากาศ ไม่มีหรอก !”

ศาสนาไหนไม่มีมรรค มรรคญาณเป็นอย่างไร มรรคเครื่องดำเนิน มรรคทางเอกดำเนินอย่างไร ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล การประพฤติปฏิบัติถ้ามันมีศีล สมาธิ ปัญญา.. ศีล สมาธิ ปัญญา ก็คือมรรค ๘ ถ้าศาสนาไหนไม่มีศีล สมาธิ ปัญญา ไม่มีผล เป็นผลไปไม่ได้.. นี่ไงที่ว่าหลงป่าๆ นี่หลงธรรม ! หลงธรรม สิ่งนั้นมันเป็นสูตรสำเร็จ ทุกอย่างมีพร้อมอยู่แล้ว ทุกอย่างกดปุ่มได้หมดเลย มันจะได้คะแนนกันไปหมดเลย ทำผิดทำถูกกดปุ่มเอา

มันไม่มีหรอก มันเป็นไปได้ การกดปุ่มเอามันเป็นวัตถุแล้วนะ คุณเทคโนโลยีเดียวกันมันเร็วมาก แต่สิ่งที่เร็วขนาดไหนมันก็เป็นสิ่งที่มีโปรแกรมควบคุมได้ หัวใจมันเร็วกว่านั้น แล้วหัวใจที่มันเร็วกว่านั้น ที่มันพลิกแพลงได้มากกว่านั้น ฉะนั้นเราถึงต้องตั้งสติใจ ถ้ามีสติขึ้นมา เริ่มต้นตั้งแต่คำบริกรรม เริ่มต้นตั้งแต่ปัญญาอบรมสมาธิ

คำว่าปัญญาอบรมสมาธินี้ะ เรากำหนดพุทโธ พุทโธขนาดไหนก็แล้วแต่ ถ้าจิตมันมีพื้นฐานมันลงของมันได้ คุณอำนาจวาสนา.. อำนาจวาสนาคูสิเราทำนาทุกปีนะ ทั้งนาปีนาปรังต่างๆ คุณสิพันธุ์ข้าวของเราขึ้นมาแต่ละปี คุณภาพของข้าวมันให้ประโยชน์มากน้อยแค่ไหน นี่เราทำนาทุกปีนะเราถึงมีข้าวกิน คุณที่เขาไปบุกป่า เขาไปเที่ยวป่า เขาหาของป่ากันเพื่อดำรงชีวิตของเขา แต่เดี๋ยวนี้โลกมันเจริญไง พอโลกมันเจริญ เห็นไหมทุกอย่างเราทำเป็นอุตสาหกรรม ข้าวเขาต้องทำทุกปีนะ ทำทุกปีเพื่อเลี้ยงประชากรโลก

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่ว่าเรามีสติปัญญา ถ้ามีสติปัญญา เห็นไหม นี่อาหารที่เลี้ยงประชากรโลก แต่สิ่งที่มันจะตั้งหัวใจของเราขึ้นมาให้มีสติ สมาธิ ปัญญา.. สติ สมาธิ ปัญญา มันจะเป็นเครื่องดำเนิน ข้อวัตรปฏิบัติเป็นเครื่องดำเนินเข้าไปสู่หัวใจ ถ้าเป็นเครื่องดำเนินเข้าไปสู่หัวใจ มันจะเริ่มเดินป่าด้วยความถูกต้อง ป่าในหัวใจ ป่ารกชัฏในใจเรา นี่เราจะเดินป่าอย่างไร เราจะกำจัดกิเลสตัดหาคความทะยานอยากของเราออกไปจากใจของเราได้อย่างไร

ถ้ามันจะกำจัดกิเลสตัดหาคความทะยานอยากในหัวใจของเรา ใครเป็นคนกำจัด ใครเป็นคนรับรู้ ใครเป็นคนเริ่มต้นที่จะกำจัด เราเข้าป่าไปโดยที่ว่ามีป่าและไม่มีบุคคลเลยหรือ คนเข้าป่าก็ไม่มี ป่าก็ไม่มี สิ่งใดก็ไม่มี แล้วเข้าไปแล้ววนไปอย่างนั้น นึกเอาแล้วก็จบหรือ มันเป็นอย่างนั้นไปได้ไหม นี่เขาหลงป่าเขายังมีบุคคลนะ ยังมีความรับรู้ว่ามีเวรมีกรรม มีความสุขความทุกข์ มีต่างๆ มีการผจญภัยอยู่ในป่านั้น

นี่เขารู้ว่าหลงเพราะอะไร เขาจะรู้ตัวว่าหลงต่อเมื่อเขาไม่มีทางออก เขาจะเสียชีวิตอยู่ในป่านั้นเขาถึงรู้ว่าหลง เขาตายไป แล้วนี่พูดถึงเวลาถ้าเราเริ่มปฏิบัติ แล้วไม่มีสติ ไม่มีเริ่มต้นสิ่งใดๆ เลยนี้มันจะเริ่มต้นกันที่ไหนล่ะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์นะ เวลาตรัสรู้ขึ้นมาเอาอะไรตรัสรู้ เอาใจตรัสรู้.. ถ้าใจที่ตรัสรู้แล้ว เห็นใหม่ อาสวักขณญาณทำลายอวิชชาในหัวใจทั้งหมดสิ้นแล้ว นี่ตรัสรู้ในป่าแล้วไม่หลง ! ไม่หลงเลย.. ธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ถูกต้องหมด แต่ของเรานี้ไปหลงธรรมกันเอง หลงในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

หลงในธรรมนะ หลงในธรรมเพราะเหตุใด หลงในธรรมเพราะเรามีกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ตัดหาความทะยานอยากนี้มันต้องการปรารถนา มันแรงปรารถนาว่าอยากพ้นทุกข์ อยากจะได้มรรคผลนิพพาน อยากจะพ้นจากทุกข์ แล้วพ้นจากทุกข์ด้วยความนึกเอา ด้วยความคิดเอา แล้วเทียบเคียงเอา จะเอาให้มันเป็นแบบธรรมวินัยตามธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นไปได้อย่างไร ในเมื่อมันไม่มีการกระทำเลย

นี่ถ้ามีการกระทำ การกระทำที่ไหนละ การกระทำนี้ในหัวใจที่มีสติขึ้นมาในใจ ถ้าคนมีสติขึ้นมา เห็นใหม่ คุณคนมีการศึกษาทางวิชาชีพมามาก แต่ขาดสติยังคิด ใครพูดอย่างไรก็เชื่อเขาไป ถ้ามีสติยังคิดขึ้นมา มันเป็นเรื่องจริงไหม พอมันเป็นจริงไหมนี่เราต้องปฏิบัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลย “ไม่สามารถจะทำให้ใครพ้นจากทุกข์ได้ แต่เป็นผู้ชี้ทางเท่านั้น” ถ้าคนชี้ทาง เวลาเราปฏิบัตินี้เรารู้ได้ สิ่งที่มีเป็นคุณธรรม เราต้องรู้จักคุณธรรมสิ ถ้าเราไม่รู้จักคุณธรรมสิ่งใดๆ เลย มันจะเป็นคุณธรรมหรือ

นี่ในใจคูสิ ตัวเองหลงก็รู้ว่าหลง ตัวเองผิดพลาดขนาดไหน ให้กิเลสตัดหา มันหลงขนาดไหนก็เชื่อมั่นไป มันมีเหตุมีผลอะไร สังกรรมมันอยู่ที่ไหนละ สิ่งใดเป็นเครื่องพิสูจน์กันว่าสิ่งใดเป็นจริงและไม่เป็นจริง สิ่งที่เป็นจริงขึ้นมา ถ้าจิตมันเป็นจริงขึ้นมา มันรับรู้ของมัน เห็นใหม่ เวลาปฏิบัติขึ้นไป มันจะเว้งว่างขนาดไหนเราสร้างกันเองนะ เราสร้างว่าปากก็ไม่มี ผู้หลงก็ไม่มี ธรรมะก็เข้าใจแล้ว แล้วมันมีอะไรตอบสนองล่ะ มันมีอะไรเป็นมรรคเป็นผลบ้าง

นี่ในใจที่ว่าหลงธรรม ! หลงธรรม ! ธรรมะมันเริ่มต้นไม่ได้ แล้วท่ามกลางก็ไม่มี ถึงที่สุดก็ไม่รู้เรื่องว่าที่ไหน แต่ถ้าเริ่มต้นมันเริ่มต้นได้ เห็นใหม่ เริ่มต้นได้ นี่ถ้ามีสติมันจะ

เริ่มต้นได้.. มีสติ มีสติเริ่มมีคำบริกรรม ถ้ามีคำบริกรรมนะจะเดินป่าก็พร้อม จะเดินป่าก็มีผู้นำ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ผ่านมาแล้ว เราจะเข้าป่า เข้าป่าเพื่ออะไร เพื่อความสงบสัจ เข้าป่าเพื่อควบคุมใจของตัวเอง เพราะใจของเรานี้มันคืออนัก ใจของเรานั้นคือ นัก มันอยู่ที่ไหนมันอยู่ด้วยความสะดวกสบายของมันแล้วมันก็เหยียบย่ำเรา ใจของเรา มันเหยียบย่ำเราเพราะกิเลสต้นหากความทะยานอยากอาศัยอยู่ในหัวใจนี้ มันเหยียบย่ำหัวใจของเรา

ฉะนั้นเราเข้าไป คูสิธุดงค์วัตร ถือศีลในศีล ศีลโดยปกตินี้ ๒๒๗ เราก็ถือนศีลกันอยู่แล้ว แต่ถ้าเราถือนธุดงค์วัตร เห็นใหม่ เพราะว่าศีลในศีล ธุดงค์นี้ไม่ถือนก็ไม่ปรับอาบัติ ถ้าถือนขึ้นมา ถือนขึ้นมาเป็นข้อวัตร ถือนขึ้นมาเป็นเพราะผู้ที่เห็นภัยในวัฏสงสาร นี่มันเป็นเครื่องขัดเกลา ธุดงค์วัตรเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส แต่ไม่ใช่การฆ่ากิเลส มันฆ่าไม่ได้

ศีล.. ศีลฆ่ากิเลสได้หรือ ศีลฆ่ากิเลสไม่ได้แต่ศีลขัดเกลาได้ ขัดเกลาเพื่อปิดล้อมมัน เพื่อปิดล้อมหัวใจที่มันปรารถนา มันต้องการของมันไม่มีขอบเขต เห็นใหม่ เราก็เอาธุดงค์วัตรเข้ามา นี่ธุดงค์ ๑๓ บิณฑบาตเป็นวัตร อาสนะเดียวเป็นวัตร ภาชนะเดียวเป็นวัตร สิ่งใดๆ ขึ้นมามันก็แค่อาหาร

สัปปายะ ๔ อาหารเป็นสัปปายะ ครูบาอาจารย์เป็นสัปปายะ หมูคณะเป็นสัปปายะ ถ้ามีสัปปายะ ๔ ทิฐิมานะ ทิฐิเสมอกัน ความเห็นเสมอกัน การประพฤติปฏิบัติด้วยกัน จะเกื้อกูลต่อกัน การเกื้อกูลต่อกัน เห็นใหม่ เราหาหมูคณะที่เป็นสัปปายะ

สิ่งที่เกื้อกูลต่อกัน สิ่งนี้ในเมื่อมีสติปัญญาขึ้นมาที่มีศีล ! ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าเกิดสมาธินี้มีศีลขึ้นมา มีความสงบใจขึ้นมา มีความสงบใจขึ้นมาเราตั้งสติแล้ว เราตั้งสติของเรา เราพอใจเพราะจิตใจนี้มันคืออนัก สิ่งต่างๆ พอมันคืออนัก จิตใจมันคืออนัก ใจผู้ที่หลงนี้มันคืออนัก มันหลงมันยังไม่รู้ตัวว่ามันหลงเลย แต่ถ้ามีสติขึ้นมาใครเป็นคนหลงแล้วเราอยู่ที่ไหน

เวลากำหนดคำบริกรรม พุทโธ พุทโธไป เห็นใหม่ จากที่มันหลงนะ จากที่มันไม่มีสิ่งใดเป็นสัมภาระที่จะดำรงชีวิตของมันเลย ไปอยู่ป่าอยู่เขา เวลาหลงป่าขึ้นมาไม่มี

อาหาร ไม่มีสิ่งใดๆ ดำรงชีวิตเลย พอพุทโธ พุทโธ พุทโธเข้าไปนะ นี่พุทโธ เห็นไหม จิตที่หิวกระหายมันได้ดื่มกิน.. นี่สติธรรม สมาธิธรรม !

สมาธิธรรม.. สมาธิคือจิตที่มีอาหารของมัน สมาธิธรรมเป็นอาหารของจิต พออาหารของจิต จิตมันอิ่มเต็มของมัน มันไม่หิวกระหาย คนไม่หิวกระหาย คนหลงป่าจะไม่ตกใจ ถ้าคนหลงป่ายังตกใจ ยิ่งตกใจยิ่งไม่มีสติปัญญา มันจะเตลิดเปิดเปิงไป สัมลูกคลุกกลาน ตกเหวตกบ่อ สัตว์ร้ายคาบเอาไปกินได้หมดเลย.. แต่ถ้าจะหลงขนาดไหนเรามีสติปัญญาของเรา เรากำหนดคำบริกรรมของเราละ มันมีสติปัญญา มันทรงตัวของมันได้เราหลงป่า แต่ชีวิตของเราก็มีย อาหารของเราก็มีย ทุกอย่างเราก็มีย นี่เราจะหาทางออก เราจะหาทางออก ถ้ามีทางออกได้เราจะออกจากป่านี้

นี่ก็เหมือนกัน เวลาจิตมันตั้งสมาธิของมันขึ้นมาได้ เห็นไหม นี่จิตใจนี้มันหลงของมัน มันหลงในอะไรละ มันหลงในกาย หลงในเวทนา หลงในจิต ในธรรม.. หลงจริงๆ หลงเพราะอะไร หลงเพราะมันมีกิเลสตัดหาความทะยานอยาก หลงเพราะมันมีอวิชชาความไม่รู้ของมัน

มันไม่รู้จริงๆ นะ ! นี่เรานั่งฟังเทศน์กันอยู่นี้ทุกคนก็บอกว่ารู้หมดละ สติปัญญา ๔ กาย เวทนา จิต ธรรมใครจะไม่รู้ ใฮ้มันเป็นศัพท์.. มันเป็นศัพท์ ! มันเป็นนิยามว่าอะไรเป็นกาย อะไรเป็นเวทนา อะไรเป็นจิต อะไรเป็นธรรม แล้วเวทนามันก็มีสุขเวทนา เวทนาี้เวลามันไม่ชอบ สุขเวทนาชอบทำไม.. เวทนานี้ไม่ชอบเลยเพราะมันมีทุกขเวทนา สุขเวทนา อุเบกขาเวทนา ถ้ามันสุขเวทนาจึงปลื้มใจ ดีใจ อยากจะกอดมันไว้ แต่เวลามันเป็นทุกขเวทนาจึงอยากจะสลัดไสของมันออกไป

มันก็มีสุขะ มีทุกขะ แล้วเราจะเลือกสิ่งใดละ.. ถ้าเป็นกาย กายของเราก็เสื่อมสภาพ ไม่มีสิ่งอะไรคงที่กับเราตลอดไป นี่แล้วถ้าหลงไปในชีวิตของเรา เห็นไหม เราคิดว่าเราจะอยู่ค้ำฟ้า ปรนเปรอขนาดไหนมันก็ตาย แล้วตายนี้ตายแบบสูญเปล่า ตายแบบไม่มีสิ่งใดเป็นสมบัติของใจนี้ไปเลย แต่ใจของมันเกิดมาเป็นเรา หน้าที่การงานของเราก็ศึกษา เราก็ทำของเราเราก็มีวิชาชีพต่างๆ เราก็ต้องหามาทั้งนั้น หามาเพื่อดำรงชีวิตไว้ แล้วจิตใจนี้ถ้ามันพลิกแพลงได้ ถ้ามันแก้ไขได้ มันมีการกระทำได้ ไม่ให้มันหลงไหลไป มีสติมีปัญญาคอยควบคุมใจของเราไว้

นี่ใจของเรา เห็นไหม เขาจะมีสุขมีทุกข์ขนาดไหน โลกเขาจะเป็นอย่างไรนี่เพราะอะไร เพราะเราไปมองแต่โลกใจว่าโลกเขาเป็นกันอย่างนั้น เราประพฤติปฏิบัติเราก็จะแปลกโลกเขา เราจะไม่เหมือนกับโลกเขาไปเลย โลกเขาจะเจริญรุ่งเรือง เราเป็นคนทุกข์คนยาก ไอ้เจริญรุ่งเรืองนี่รุ่งเรืองไปไหน รุ่งเรืองไปสู่เมรุไง รุ่งเรืองไปสู่ความตาย แต่ไอ้ที่ไอ้ทุกข์ไอ้ยาก ไอ้ทุกข์ไอ้ยากเพราะมีสติปัญญามันรู้ระลึกรู้สึกรู้สีกตัวอยู่ตลอดเวลา ถ้ารู้สึกรู้สีกตัวตลอดเวลาเนี่ยจะทุกข์ก็รู้ว่าทุกข์ จะไปไหนให้มันเป็นไป มันจะตกนรกอเวจี มันจะไปบนสวรรค์คำฟ้าที่ไหนให้มันไป ถ้าเรามีสติอยู่เนี่ยมันจะไปไหน จิตมันจะไปไหน

นี่เรารักษาของเรา เห็นไหม งานของเรามันอยู่ที่นี้ไง ถ้าเรารักษาของเราที่นี้มันจะทรงตัวของมันขึ้นมา ถ้าจิตมันทรงตัวขึ้นมา พอจิตมันทรงตัวขึ้นมาเนี่ยมันพร้อมใจ หลงป่าก็มีสติมีปัญญา มีอาหาร จะหาทางออก ถ้าหาทางออกได้ ทางออกด้วยไหน ทางออกด้วยปัญญา เวลาเขาออกจากป่าเขาออกกันอย่างไร เขาก็มีทางของเขาออกใช้ใหม่ มีผู้นำทางออกใช้ใหม่ มีคนมาช่วยเหลือจนเงื่อให้เราออกจากป่านั้นได้ แต่เวลาจิตเราจะออกจากป่าใครจะจนเงื่อละ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชี้ทางเอาไว้แล้ว ธรรมวินัยก็ชี้ นี่ชี้ให้มีทางออกทางออกโดยมคโค ทางอันเอก นี่จิตเนี่ยมันจะพ้นออกไปได้ ถ้าพ้นออกจากสิ่งนี้ไป ถ้าเราพ้นออกจากสิ่งนี้ไป เห็นไหม อะไรมันจะมาหลอกเราอีกละ อะไรมันจะมาครอบงำเราได้ แต่เพราะเราหลงมันอยู่มันถึงครอบงำ มันถึงผลักใส มันถึงให้เราอยู่ในอำนาจของมัน

ถ้าอยู่ในอำนาจของมันนะ กิเลส พญามารมันอยู่ในภวาสวะ ในภพ ในหัวใจเรานี้แหละ มันมีอำนาจ ! มันมีอำนาจเพราะอะไร เพราะกิเลสเนี่ยมันร้ายนัก กิเลสมันพาเกิดพาทาย มันไม่มีต้นไม่มีปลาย มันพาเกิดพาทาย ทำคุณงามความดีมาขนาดไหนมันก็ครอบงำมาตลอด มันครอบงำมา ครอบงำมาจนเป็นนิสัย มีความเห็น มีมุมมอง เห็นไหม เวลาเราพูดธรรมะกันไปมุมมองเราจะแตกต่างคลาดเคลื่อนกัน เวลาเราพูดธรรมะหยาบละเอียดอะไรต่างๆ พูดธรรมะเหมือนกัน แต่บางคนพูดถึงความละเอียดลึกซึ้ง ไอ้คนนี้หยาบก็ฟังแล้วมันเกินไป แต่ไอ้คนที่เป็นคนหยาบ เวลามันพูดคนละเอียดก็บอกว่าไอ้เนี่ยมันหยาบเกินไป นี่สิ่งนี้มันเป็นอำนาจวาสนาที่สร้างมา ที่มุมมองแตกต่างกัน

ฉะนั้นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันถึงหลากหลาย.. ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลย บอกไว้ในพระไตรปิฎกว่า ที่ในพระไตรปิฎกมันแค่กำไ้ไปไม้ในมือเท่านั้น แต่กำไ้ไปไม้ในป่า นี้จริตนิสัยของคนมันแตกต่างกัน แต่ ! แต่โดยหลักก็คืออริยสัจ โดยหลักนี้ที่หลักนี้ แต่มุมมองวิธีการที่การกระทำ แต่ใครจะเข้มข้น ใครจะปานกลางขนาดไหนให้มันมีสติปัญญา ให้มีสติปัญญาพยายามสร้างสติของเราขึ้นมา แล้วดูแลรักษาใจ ถ้าดูแลรักษาใจ ใจมันจะเข้มแข็งขึ้นมา ใจมันจะมีสติปัญญาขึ้นมา

ถ้ามีสติปัญญา นี่ใจตัวนี้แหละ! ตัวนี้แหละ ถ้าตัวนี้มันออกรู้ เห็นไหม มันออกรู้ ออกใช้ปัญญา ออกใช้ปัญญานะ.. เวลาทำสมาธินะ เวลาเราหลงป่าไปเราคิดจินตนาการของเราไปหมดเลยว่าเราเป็นผู้ที่มีศักยภาพ แต่ความทุกข์ในใจนี้มันจะแผดเผาไปตลอด แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะมีความทุกข์ในการประพฤติปฏิบัติ เราจะมีความทุกข์ในการตั้งสติ พอตั้งสติขึ้นไปแล้วจิตใจมันก็ไม่ได้คิดตามสะดวกสบายของมัน

เวลาเรากำหนดคำบริกรรมจิตใจมันจะคิดเรื่องนอกกลุ่มนอกรทาง มันก็ต้องมาทนทุกข์กับพุทโธ พุทโธเนี่ย เวลาเราใช้ปัญญาขึ้นมา ใช้ปัญญาติดตาม ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มีสติแล้วใช้ปัญญาอบรมสมาธิควบคุมความคิด ตามความคิดไป ควบคุมความคิดว่ามันคิดเรื่องสิ่งใดด้วยเหตุด้วยผล มันหยุดของมัน เวลาที่มีสติขึ้นไป เวลาเราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเพื่อเหตุนี้ละมันทุกข์ มันทุกข์ เห็นไหม มันทุกข์ แต่เพราะเรามีความตั้งใจ เรามีความตั้งใจ ความทุกข์ ทุกข์เพื่อจะควบคุม ทุกข์เพื่อจะดีแผ่ ทุกข์จะให้เห็นโทษของมันไป

ถ้ามันเห็นโทษของการฟุ้งซ่าน มันเห็นของการที่เราควบคุมใจเราไม่ได้ มันเห็นโทษใช้ใหม่ มันก็ตั้งใจภาวนา ตั้งใจนั่งสมาธิ เดินจงกรม.. ถ้าตั้งใจนั่งสมาธิ เดินจงกรมเห็นไหม พอเรานั่งสมาธิ เดินจงกรมขึ้นมามันทุกข์ใหม่ ทุกข์ ลงทุนลงแรงนั่งงานอะไรไม่ทุกข์ ทำงานทางโลกเขาอาบเหงื่อต่างน้ำเขาก็ทุกข์ของเขา

เรามีสมณสารูปใช้ใหม่ เรามีสมณสารูป เรามีความสงบเสงี่ยม มีความอ่อนนุ่ม ถ่อมตน แต่เวลาปฏิบัติมันก็ทุกข์ทั้งนั้น มันก็ทุกข์เหมือนกัน ! แต่ทุกข์เพื่อจะให้เท่าทันกับจิตของตัวเอง ถ้าเรามีความเท่าทันกับใจของเรานี้มันทรงตัวของมันได้

นี่สัมมาสมาธิ ! จิตมันปล่อยวางเข้ามา เราใช้ปัญญาใคร่ครวญถึงใดก็แล้วแต่มันจะปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา.. การปล่อยวาง เห็นใหม่ จิตมันก็เข้มข้นขึ้น จิตมันก็มีหลักมีเกณฑ์ขึ้น นี่คนหลงป่าแต่มันมีความเข้มข้นของมัน มันจะออกจากป่าให้ได้

การหลงป่า ถ้ามีคนชักนำออกจากป่ามันก็จบ แต่การหลงธรรม หลงกิเลสตัดหาความทะยานอยากในหัวใจนี้มันหลงของมันนะ ถ้ามีครูบาอาจารย์ท่านคอยบอก คอยแนะ คอยชี้แนะ นั่นเป็นโอกาส เป็นอำนาจวาสนาของเรา ทีนี้อาจารย์ที่จะคอยชี้คอยแนะเรา เราฟังแล้ว อืม.. มันเหลือเชื่อนะ อืม.. มันเหนือโลก อืม.. ใครจะทำได้ขนาดนั้น

ทำได้ ! มันทำได้ต่อเมื่อจิตใจเราเข้มแข็งนะ คุณติเราจะคิดใหม่ที่เราจะมีเงินสามารถจะซื้อข้าวของสิ่งของได้ เราจะคิดใหม่ล่ะ เราก็คิดว่าเราไม่น่าจะมีนะ แต่ถ้าเราเก็บหอมรอมริบ เรารู้จักแสวงหา ถ้าเรามีเงินขึ้นมา จำนวนของสินค้าเท่าไร ถ้าเงินเรามีมากกว่าเราซื้อได้ทั้งนั้นล่ะ จิตใจของเราที่ว่าเราทำไม่ได้ๆ นี่แหละ แต่ถ้ามันมีสติมีปัญญาขึ้นมา มันก็เหมือนเงินนั่นแหละ

ทูน เห็นใหม่ สมาธิคือทูน ถ้าเรามีสมาธิขึ้นมา เวลาปัญญามันเกิดนะ เวลาปัญญาที่เกิดจากสัมมาสมาธินี้มันทำลายนะ มันทำลายอวิชชานะ มันทำลายความไม่รู้นะ สิ่งใดที่มันไม่รู้ที่พอกพูนในหัวใจเรา เราไม่รู้สิ่งใดเลย ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าธรรมวินัยๆ พุทธพจน์ๆ นี่กิเลสมันไม่รู้เรื่องเลย หัวใจมันก็ไม่รู้เรื่องเลย เพราะมันเป็นสุขุมยปัญญา มันเป็นการศึกษามาจากขั้น

ขั้น นี้มันเป็นสัญญา คุณเวลาศึกษา เห็นใหม่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ.. มันก็คือความคิดความรู้สึกเรานี้แหละ มันศึกษามาจากขั้น มันศึกษามาจากภาพ ความจำ สัญญามันจำมา แต่เวลาจิตมันสงบเข้ามา มันสงบเข้ามามันผ่านขั้นเข้ามามันถึงสงบได้ ถ้าจิตมันอยู่ที่ระดับของขั้นนี้มันสงบไม่ได้หรอก

ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธินะ คุณใช้ปัญญาใคร่ครวญมันก็ขั้นนั้นแหละ แต่ขั้นที่มีสติปัญญา เวลามันพิจารณาเข้าไปแล้วมันก็หยุด มันหยุดมันปล่อย พอมันปล่อยขึ้นมาปล่อยมาแล้วเหลืออะไร เหลือพลังงาน พลังงานนั้นคือสมาธิ นี่ตัวสมาธิ เพราะตัวสมาธิมันเป็นสังขารธรรม สังขารธรรมเพราะจิตมันผ่านเข้ามาในตัวของมัน แต่เวลาเราศึกษานี้เรา

ศึกษาด้วยความคิดใจ เราศึกษาด้วยขั้น ๕ การศึกษา การค้นคว้า นี่ค้นคว้าโดยขั้น ๕ เท่านั้น แต่ถ้าจิตมันปล่อยวางนี่มันจะปล่อยวางเข้ามาสู่มัน

ฉะนั้นเวลาจิตนี้ พุทโธ พุทโธจนจิตมันสงบเข้ามา มันจะเข้ามาสู่ตัวจิต ถ้าเข้ามาสู่ตัวจิต เห็นไหม ตัวจิตถ้ามันมีกำลังของมัน แล้วเราใคร่ครวญของเรา อยู่ที่อำนาจวาสนา ถ้าจิตมันออกไปมันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม.. เห็นกายนะ เห็นกายโดยที่จิตมันมีกำลังนะมันจะเห็นกายขึ้นมา เห็นกายนี้มันแทงเข้าไปที่หัวใจ เวลาคุณอุปชฌาย์ให้กรรมฐาน ๕ เห็นไหม เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ.. ย้อนหน้าย้อนหลัง ถ้าไม่ให้กรรมฐาน ๕ การบวชนั้นเป็นพระไม่ได้

การบวชต้องให้กรรมฐาน ต้องให้รูกขมูล สิ่งที่รูกขมูลนี้พระป่าทั้งนั้นละ ! อยู่ในป่าทั้งนั้นละ นี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตรัสรู้ในป่า ธรรมะของพระพุทธเจ้าก็ทำมาเพื่อป่า ป่าโดยวัตถุนะ ป่าโดยสังคมโลก กับป่าในหัวใจของตัว นี่เวลาเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เห็นไหม ถ้ามีเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ สิ่งนี้มันทำให้จิตนี้มันติดพันอยู่จิตของเรามันไม่ติดพันสิ่งอื่นมากไปเลย

เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ระหว่างตรงข้ามนี้ติดมาก ถ้ามันติดของมัน เห็นไหม มันติด มันยึดมันของมันโดยกามราคะ โดยสิ่งที่ฝังใจ โดยกามโอะมะ สิ่งนี้เพราะอะไร เพราะจิตนี้มันเกิดมาในโอะมะนี้ จิตนี้มันเกิดมา.. นี่ไง เราเกิดมาในโอะมะมันก็ติด มันเหมือนกับยางเหนียว ยางเหนียวนี้สิ่งใดมันจะติดไปหมด ปะสิ่งใดมันก็ติดไปหมดใช่ไหม

นี่ก็เหมือนกัน มันยึดอยู่ในหัวใจ มันเป็นอย่างนั้นโดยธรรมชาติของมันอยู่แล้ว แล้ว เพราะว่ามันยึดอย่างนั้นโดยธรรมชาติอยู่แล้ว มันถึงทำให้จิตใจนี้อยู่ในอำนาจของมัน แล้วแต่มันจะบัญชาการ.. หลงไหลได้ปลื้ม อยู่ในอำนาจ อยู่ในครอบงำของเขาหมดเลย แต่พอเราตั้งสติขึ้นมา เห็นไหม พอเราตั้งสติพุทโธ พุทโธขึ้นมา ถ้าจิตมันผ่านตรงนี้เข้ามานี่มันทรงตัวของมันได้

ทรงตัวได้.. ทรงตัวได้กับการใช้ปัญญาในการชำระกิเลสแตกต่างกัน การทรงตัวได้ การรักษาคิดที่จิตมันทรงตัวได้มันถึงจะออกใช้ปัญญา ถ้ามันออกใช้ปัญญานี้เป็นธรรม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ ตรัสรู้ในใจขององค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จิตใจของเราถ้ามันมีสติปัญญาขึ้นมา จนมันพัฒนาการของมันขึ้นมา จนมันมีกำลังของมันขึ้นมา นี่มันจะทำงานของมัน

เวลาเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คูณี่ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นี่มรรคญาณธรรมจักรมันเคลื่อน เราศึกษามานี่เราศึกษา เราฟังครูบาอาจารย์ เทศนาว่าการเพราะอะไร เพราะจิตใจของครูบาอาจารย์ของเราท่านได้ทำของท่านมา ถ้าท่านไม่ได้ทำของท่านมา นี่ปัญญาที่เกิดจากจิต จิตที่มันมีการกระทำ จิตที่มันเริ่มแผดเผาทำลาย มักะมันเริ่มเคลื่อนออกไปจากใจ เห็นไหม

นี่สิ่งนี่มันเป็นภาคปฏิบัติ มันเป็นการกระทำ มันไม่ใช่ภาคการศึกษา ภาคการศึกษาที่ว่าศึกษาโดยขั้น ๓ ศึกษาโดยขั้น ๕ คือศึกษาแบบโลก แต่เวลาภาคปฏิบัตินี้ปฏิบัติต้องให้จิตมันสงบเข้ามา นี่จิตมันสงบเข้ามาจนจิตมันตั้งมั่น พอจิตมันตั้งมั่น จิตมันไม่มีกิเลสชักนำให้มันหลงไหลไป เห็นไหม ถ้ามันไม่มีสติปัญญานี้มันหลงนะ เหมือนคนทรงตัวไม่ได้ ถ้าคนทรงตัวได้ คูณี่คู่นี้มันเล่นลูกข่าง ถ้ามันทรงตัวไม่ได้มันก็ล้ม แต่ถ้าเราเล่นลูกข่างมันปล่อยออกไป ถ้ามันมีกำลังหมุนตัวมันเอง มันจะทรงตัวของมันเข้ามา

จิตนี้เป็นนามธรรม ! แล้วจิตนี้เป็นนามธรรมมันจะทรงตัวของมันได้อย่างไร สิ่งที่ทรงตัวไม่ได้ ที่เราฟังชานกันอยู่นี่ ที่เราคิดกันอยู่นี่เพราะว่าจิตมันทรงตัวไม่ได้มันจะมาอาศัยขั้นใด อาศัยสัญญา อาศัยสังขาร อาศัยความปรุงความแต่ง จิตมันก็อาศัยเกาะเขาตลอดไป จิตมันพึ่งตัวมันเองไม่ได้เลย แต่เพราะเรามีครูมีอาจารย์ใช้ไหม เพราะเราเป็นกรรมฐานใช้ไหม

ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ! งานของการรื้อภพหรือชาติ งานนี้มันอยู่บนอะไรล่ะ งานของโลกเขา งานของโลกเขาเขายังต้องมีที่รองรับใช้ไหม เคียวนี้เขาบอกทำงานที่บ้านๆ เขาทำงานที่บ้านเขาก็มีโน้ตบุ๊กของเขาละ เขามีคอมพิวเตอร์ของเขา เขาจะส่งทำงานกันที่บ้านได้ ทำงานก็คืองาน

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตมันไม่มีกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงานมันจะทำงานที่ไหน ถ้ากรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน งานรื้อภพหรือชาติ มันต้องรู้จักที่มาที่ไป รู้จักจุดกำเนิด

นี่จิตมันคืออะไร เวลาปฏิสนธิจิต จิตมันเกิดเป็นมนุษย์นี่เกิดอย่างไร เวลากำเนิด ๔ เกิด เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เกิดเป็นสัตว์นรกอเวจีนี่มันเกิดอย่างไร

สิ่งที่มันเกิด เห็นไหม ที่มันเกิดนี่คือผลของวิญญะ แล้วปัจจุบันนี้เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์มีหัวใจ มีภาวสวะตัวภพ ถ้าจิตมันสงบเข้ามาสู่ฐาน ถ้าสงบเข้ามาสู่ฐาน นี่ ใจมันรู้สึกตัวของมันนะ มันมีจิตตั้งมั่น.. มันหลงป่าก็ไม่มีใครรู้ว่าใครหลงเลย เขาหลงป่า เขาก็ตายนะ สัตว์มันหลงจากฝูงมันต้องผจญภัยของมัน ไอ้จิตมันไม่รู้จักตัวมันเอง มัน หลงไหลได้ปลื้ม ศึกษาธรรมะแบกหามไว้เต็มหัวใจเลย ! แต่มันไม่รู้จักตัวมันเอง หา ตัวเองก็ไม่เจอ แต่พอเวลาพุทธโธ พุทธโธ พอเวลาจะทำสมาธิเข้าไปนี่สู่ฐานที่ตั้งแห่งการ งาน

ถ้าสู่ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ถ้าจิตมันสงบได้น้อย บอกว่าแล้วเมื่อไรมันจะได้ ภาวนาละ เมื่อไรจะได้วิปัสสนา.. วิปัสสนาไม่มี ถ้าจิตไม่สงบ ! จิตสงบแล้วออกไปเห็น สติปัญญา ๔ เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม ด้วย ! ด้วยคุณภาพของมัน.. แต่ที่ เขาเห็นกันอยู่นี้ ถ้ามันเป็นปัญญาอบรมสมาธินี้ใคร่ครวญได้

ใคร่ครวญ.. จิตเวลาเรตรีกในธรรม เห็นไหม เรตรีกในธรรม เราศึกษาธรรม ของพระพุทธเจ้า เราเป็นชาวพุทธเราศึกษาได้ เรารู้หมดแหละ กาย เวทนา จิต ธรรม ทุกคนท่องกันนกแก้วนกขุนทองแต่มันไม่มีอยู่จริง ! มันไม่มีอยู่จริงเพราะจิตมันไม่สงบ มัน ไม่มีฐานที่ตั้งแห่งการงาน มันไม่เข้าถึงฐาน ไม่เข้าถึงผู้เสียหาย มันไม่เข้าถึงหัวใจ มัน เป็นไปไม่ได้ มันเข้าถึงขั้น มันเข้าถึงความจำ นั่นเป็นภาคปริยัติ

นี่หลง ! หลงไหลได้ปลื้ม หลงในธรรม แต่เวลาถ้าจิตมันสงบเข้ามานะ แล้วเรา กำหนดคนนะ พอจิตมันสงบเข้ามาเราใช้ปัญญาได้ เขาว่าแล้วเมื่อไหร่จะได้ใช้ปัญญาละ.. ปัญญาใช้ได้ทุกที่ แต่มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ !

ปัญญาอบรมสมาธินะ ถ้าเป็นสัมมาทิฏฐินะเป็นปัญญาอบรมสมาธิ เพราะเราใช้ ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใคร่ครวญ ใคร่ครวญทวนกระแส จากจิตที่ มันคิด โดยธรรมชาติของมัน โดยกิเลสตัดหาความทะยานอยากบังคับขับไล่ให้ออกมา เป็นความคิด มันเป็นเจตนาที่คิดออกมาจากใจ จะคิดดี คิดเลว คิดชั่ว คิดอยู่ตรงไหน มัน ก็เป็นความคิดของกิเลสหมด เพราะนี่กรรมฐาน ฐานที่ตั้ง.. ฐานที่ตั้งนี้มันไม่มีกำลัง ไม่มี

ความมั่นคง มันออกไปโดยอำนาจ คุณิวเวลาตมแรงๆ มันพัดสิ่งใดๆ สิ่งใดจะทนกับ กระแสลมที่รุนแรง มันจะพัดสิ่งใดไปหมดเลย

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่มีมันเกิดจากจิต เกิดจากภวาสวะ เกิดจากภพ กรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน แต่มันเกิดโดยอารมณ์ความรู้สึก มันไม่ใช่ฐานที่ตั้ง มันเป็นเหมือนพายุลูก อารมณ์ มันจะพัดของมันออกไปตลอดเวลา เราถึงทำความสงบของใจ ที่นี้คำว่าพัดเขาว่าไม่เห็นมี พัดอะไร ? พายุมันก็ทำลายทั้งนั้นละ นี่มันพัดอะไร ความคิดไม่เห็นมันพัดอะไร สนุกดีชะอีก อู้อู.. ยิ่งคิดยิ่งมัน...

ความคิดมันคิดออกไป แต่มันบวกรด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง ถ้ามันบวกรด้วยความโลภ คิดด้วยความโลภ มันบวกรด้วยความหลง ก็คิดด้วยความหลง มันบวกรด้วยความโกรธ มันก็คิดด้วยความโกรธ มันคิดออกไปนี่เพราะมันเป็นสิ่งที่เราคิดด้วยกิเลสค้นหาความทะยานอยากคิดตามออกไป มันถึงไม่เห็นโทษไง มันถึงว่าไม่รับรู้สำนึกสิ่งใดๆ

นี่มันหลง ! หลงกิเลส หลงในสังขาร หลงไปหมดเลย แต่ถ้ามีสติปัญญา เห็นใหม่ นี่ที่ว่าใช้ปัญญาๆ นี่ปัญญาอบรมสมาธิจะเป็นสัมมาทิฐิ แต่ถ้ามันเป็นปัญญาการศึกษา ปัญญาการจามา ไม่ใช่ปัญญาอบรมสมาธิ มันเป็นปัญญาหลงในธรรม หลงว่ารู้ หลงว่าฉลาด หลงว่าเข้าใจแต่ไม่มีตัวตน ไม่มีสิ่งใดเป็นสิ่งที่ตกผลึกรับรู้ในหัวใจ นี่แต่ถ้าเราใช้ปัญญานะ ปัญญาอบรมสมาธิ เราตรีกในธรรมของพระพุทธเจ้าเหมือนกัน

นี่ไงมันมีสัมมากับมิจฉา ถ้าเป็นมิจฉานะ ยิ่งคุณเฉยๆ ด้วยยิ่งหมดเรื่องเลยไม่ต้องพูดถึง ยิ่งคุณเฉยๆ ยิ่งเป็นไปไม่ได้เลย แต่ถ้ามันเป็นมิจฉามันก็หลงไปในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถ้ามีสติ ! ถ้ามีสติ.. ถ้ามีสติ เห็นใหม่ คิดในธรรม ตรีกในธรรม พอตรีกในธรรมขึ้นมา นี่มีสติมันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิเพราะเราใคร่ครวญ พิจารณาแล้วนี่มันเห็นโทษ พอเห็นโทษแล้วมันก็หยุด

คำว่าหยุดนะ หยุดนั่นแหละ พอหยุดขึ้นมา เห็นใหม่ นี่แล้วจะใช้ปัญญาเมื่อไหร่ พอหยุดขึ้นมา คำว่าหยุดนี่มันเข้าไปสู่กรรมฐาน ผู้ฐานที่ตั้ง พอหยุดบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า ใช้ปัญญาไล่เข้าไป.. ตรีกในธรรมนี้แหละ ตรีกในความคิดเรื่องโลก เรื่องความ

เป็นอยู่ เรื่องความนึกคิด ถ้าสติไม่พอความคิดมันก็จะไหลไป แต่ถ้ามีสตินะ ความคิดนั้นหยุดได้ มันหยุดด้วยที่เราคิดเรื่องอะไร คิดทำไม คิดแล้วเผาใจทำไม

นี่มันหยุด หยุดชั่วคราวแล้วคิดต่อ ความคิดต่อนี้เพราะเราไม่มีความชำนาญ แต่ถ้าเรามีสติ เห็นไหม พอมันหยุดเราก็ อ้อ.. มันหยุดได้ พอมันหยุดได้นะ จากที่ว่ามันหลงจนไม่รู้ต้นไม่รู้ปลาย ไม่มีทางเข้าทางออก นี่รู้ว่าหลง แต่ ! แต่เราเห็นทางไปแล้ว.. ถ้าเห็นทางไป พอมันหยุดได้ใช่ไหม มีสติเราใช้สติตามความคิดไป มันก็หยุดบ่อยๆ หยุดมากขึ้น นี่เราจะเข้าไปสู่ฐานของเรา ถ้าเข้าสู่ฐานของเรา เราใช้ความคิดอย่างนี้คิดบ่อยๆ แต่มีสติปัญญา มีสติตามความคิดไปตลอด

ความคิดนี่มันเป็นสัมมาทิฐิ ความเห็นถูกต้อง แล้วความเห็นถูกต้องนี้การใช้ปัญญา ปัญญามันจะอบรมให้จิตใจสะอาดขึ้น คำว่าสะอาดขึ้นคือมันไม่คิดตามอารมณ์มากเกินไป จิตใจมันจะเริ่มปล่อย เริ่มวาง เริ่มมีกำลังของมันขึ้นมา ขยับหมั่นเพียร แล้วเทียบเคียงได้กับอารมณ์เดิม อารมณ์ที่มันควบคุมไม่ได้ เทียบเคียงกับที่มีสติควบคุมได้ ควบคุมแล้วมันปล่อยได้ แล้วถ้าทำไป คนเราทำงานทุกอย่าง พอทำงานมีรายได้ขึ้นมา นี่กิเลสมันจะเข้ามาทำลาย

กิเลสมันจะเข้ามาทำลายเพราะอะไร เพราะกิเลสมันอยู่ที่จิต กิเลสมันอยู่ที่ฐานที่ตั้งนั่นล่ะ เพราะกิเลสมันเป็นอวิชชา อวิชชาเนี่ยปฏิสนธิจิต.. เพราะมีกิเลส ขนาดพระอนาคายังไปเกิดบนพรหม พระอนาคาก็ยังมีกิเลสอยู่ เห็นไหม คำว่ากิเลสเนี่ยมันมีอยู่โดยดั้งเดิม “ที่ไหนมีจิตที่นั่นมีกิเลส !”

ถ้าพูดถึงพระอรหันต์ไม่มีจิต เพราะทำลายภพ ทำลายสถานที่ตั้ง ไม่มีสิ่งใดเพราะกิเลสมันตั้งไม่ได้ กิเลสไม่มีสภาวะ ไม่มีสถานที่อยู่มันจะอยู่ที่ไหนล่ะ แต่เพราะมันมีสถานที่ที่กิเลสมันถึงยืนอยู่บนนั้นได้ ฉะนั้นสิ่งที่คิดออกมานี้กิเลสทั้งนั้น ฉะนั้นพอกิเลสทั้งนั้นเราใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญเข้าไป เราศึกษาของเรา เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามาบ่อยครั้งเข้า มันมีกำลังของมันขึ้นมาเรื่อยๆ นะ พอมีกำลังขึ้นมามันปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา นี่เราใช้ปัญญา

ทุกคนจะถามว่า แล้วบอกว่าพุทโธ พุทโธเราจะใช้ปัญญาได้เมื่อไร.. พอเราใช้ปัญญาเข้าไป สิ่งใดที่เรามีการกระทำ เห็นไหม เรามีการกระทำแล้วได้ผลขึ้นมา กิเลสมัน

จะหาช่องทางทาง หาช่องทางทำลายความเพียร ทำลายเหตุผลในหัวใจที่เราได้ประโยชน์ พอกิเลสมันตามมาทันเราก็เบี่ยงมาใช้พุทโธ ใช้พุทโธบ้าง ใช้ปัญญาอบรมสมาธิบ้าง เราใช้อุบายของเราเพราะกิเลส.. เราหลงอยู่ในกิเลส กิเลสมันก็หลอกล่อ กิเลสมันก็จะให้เราเชื่อตามมัน แล้วบอกว่ามันเข้าใจธรรมะหมด มันรู้ทุกอย่างจบสิ้น มันรู้เข้าใจหมดเลย แต่ตัวเองนี่ยังไม่รู้จัก ตัวเองที่สามารถจะทรงตัวขึ้นมาให้เป็นฐาน เป็นฐานที่ตั้งแห่งการทำงาน เท่านั้น ไม่ได้เป็นสิ่งใดๆ เลย

พอมันมีฐานขึ้นมา เห็นไหม คนมีฐานขึ้นมาเขาเรียกว่าภาวนาเป็นนะ คำว่าภาวนาเป็นนี้มันทวนกระแส มันจะเกิดภาวนามยปัญญา มันจะเกิดโลกุตตรธรรม มันจะเกิดสิ่งมีการกระทำ ถ้ามันเกิดสิ่งมีการกระทำขึ้นมา เห็นไหม นี่มันเกิดขึ้นมามันจะพ้นจากความลุ่มหลงได้ ถ้าพ้นจากความลุ่มหลง เราจะออกป่าเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมาจะ.. การออกจากป่า คุณใช้เวลาป่าที่เป็นป่าทึบมาก ป่าขึ้น ทุงโล่งต่างๆ ป่านี้มันก็มีหลายระดับของมัน

การเริ่มต้นของเราถ้าเราไปป่าดิบขึ้น แล้วอยู่ในกลางใจป่า การกระทำของเรามันต้องใช้กำลังแล้วตั้งสติอย่าตกใจ ไม่ต้องตกใจ การหลงป่านั้นเป็นการเปรียบเทียบว่ามันต้องตาย แต่การหลงในความคิดนี้เรายังตกใจ เรายังไม่มีกำลังของเรามันยังมีดมน แต่ถ้าเรามีกำลังใจของเรา เราตั้งสติของเรา เราจะไม่มีดมนอนธการนะ มันจะมีดมั่วขนาดไหน พระอาทิตย์ขึ้นมันจะสว่างหมด

นี่ก็เหมือนกัน จิตใจของเรามันจะมีกิเลสตัดหาความทะยานอยากขนาดไหน มันจะปกคลุมหัวใจด้วยความมืดบอด แต่ถ้าเรามีสติ เรามีความเพียร มีความวิริยะ มีความอดุสาหะ คนเราจะลวงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะ.. ความเพียร ความวิริยะอดุสาหะนี้มันจะจุดประกายในหัวใจของเรา มันมีดบอดขนาดไหนมันต้องสว่างขึ้นมาได้ มันต้องเห็นหนทางของมันขึ้นมาได้

ถ้าความเห็นหนทางขึ้นมา เห็นไหม คุณใช้เวลาเราเดินจงกรม นั่งสมาธิ ภาวนากัน ตะวันแจ่มๆ นี่แหละ แต่ในหัวใจเราไม่รู้อะไรเลย นี่มันมืดบอด มีดบอดทางปัญญาไง.. แสงไฟ แสงพระอาทิตย์สว่างไสว แต่หัวใจมืดบอด เห็นไหม ! แต่ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้น

มานะ เวลาเราเดินจงกรม นั่งสมาธิ ภาวนา เวลาระหว่างคำคืนมันจะมีมนอนชการขนาดไหน แต่หัวใจมันเข้มขึ้นนะ หัวใจมันเบิกบาน หัวใจมันมีความสุขของมัน

ถ้ามีความสุขของมัน เห็นใหม่ ความสุขมันเกิดจากอะไรละ ความสุขมันเกิดจากสติปัญญาที่มันไล่ต้อนทันกิเลสของเรา ให้กิเลสของเราสงบตัวลง ถ้ากิเลสของเราสงบตัวลง จิตใจของเรานี้กรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน รักษาสิ่งนี้ไว้แล้วออกฝึกปัญญา ฝึกปัญญาที่เราใช้ปัญญา ปัญญาอบรมสมาธิ เราก็ใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามาบ่อยครั้งเข้า คำว่าปัญญาอบรมสมาธิบ่อยครั้ง.. เงิน เห็นใหม่ เรานับเงินขนาดไหน เราจะมีเงินครบจำนวนที่เราพอใจ

จิต ! จิตถ้ามันใช้ปัญญาอบรมสมาธิบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า พอถึงที่สุดแล้วถ้ามันออกใช้ปัญญา เราจะรู้ได้ว่าปัญญาอย่างนี้ ปัญญาที่มันออกรู้ ปัญญาที่มันออกเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมนี้ มันสะท้อนขึ้นหัวหัวใจ มันสะท้อนฐานที่ตั้งแห่งการงานไป เพราะฐานที่ตั้งคือภพ คือหัวใจ คือสัมมาสมาธิ ถ้าฐานที่ตั้งแห่งการงานมันออกรู้ ออกเห็น ออกใช้ปัญญา ถ้าออกรู้ ออกเห็น ออกใช้ปัญญา ปัญญาอบรมสมาธิคือการทำความสะอาดฐานนี้ให้มันสะอาดสบายขึ้น ให้ฐานนี้มีกำลังขึ้น แต่พอฐานนี้มีกำลังขึ้นแล้ว เวลาใช้ปัญญาเกี่ยวเนื่องต่อไปมันจะเกิดโลกุตตรปัญญา

โลกุตตรปัญญานี้คือวิปัสสนาญาณ วิปัสสนาญาณนี้เกิดจากอะไร เกิดจากกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงานนี้สะอาดบริสุทธิ์ ฐานที่ตั้งแห่งการงานนี้ไม่มีอวิชชาครอบงำ มันถึงไม่มีความหลง พอไม่มีความหลงมันก็เห็นทางออกใช้ใหม่ ทางออกที่เราใช้โลกุตตรธรรมคือทางออกแห่งปัญญา ปัญญาที่เกิดจากสัมมาสมาธิ ปัญญาที่เกิดจากการภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฝึกหัด ปัญญาเกิดจากการใคร่ครวญ ปัญญาเกิดจากสัมมา งานชอบ เพียรชอบ

งานชอบ ชอบในสมณะ ชอบในวิปัสสนา.. งานชอบ ชอบในการรู้คั่นกิเลส เห็นใหม่ งานชอบ ความเพียรชอบ สติชอบ ปัญญาชอบ ทุกอย่างชอบ ความชอบธรรม ! ความชอบธรรมเกิดจากการฝึกหัด ความชอบธรรมเกิดจากการจิตที่มันหลงไหลได้ปลื้มแล้วจิตใจมันตั้งสติปัญญาของมันขึ้นมา แล้วมันฝึกหัด มันมีการกระทำของมันขึ้นมา

นี่ใจองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ แต่ตรัสรู้อยู่ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ สัมลูกคฤกคฤกลานหลงไหลได้ปลื้ม นี่หลงธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลงกิเลสในหัวใจของตัวเอง แต่เพราะเราประพฤติปฏิบัติ เรามีครูมีอาจารย์คอยชี้แนะ เราปฏิบัติด้วยความเข้มแข็งของเรา ด้วยความวิริยะ ด้วยความเพียรของเรา เห็นไหม นี่มันรู้แจ้งขึ้นมาเรื่อยๆ ความรู้แจ้งอย่างนี้ขึ้นมาที่ภาคปฏิบัติมันไม่ใช่ภาคความจำ

ภาคปฏิบัติความจริงรู้ของเรา นี่ภาคปฏิบัติมันเกิดขึ้นมาจากหัวใจของเรา หัวใจของเรามันปฏิบัติ ถ้าจิตมันสงบ นี่ใจฐานมันเป็นอย่างนี้ เวลาออกใช้ปัญญาขึ้นมา ปัญญาที่เกิดจากมรรคญาณ เกิดจากมรรค ๘ เกิดจากสิ่งที่ฝึกหัดขึ้นมา มันเข้ามาชำระล้าง มันถอดมันถอนขึ้นมา.. ถอดถอนที่ไหน ไปถอดถอนในหนังสือ ไปถอดถอนในทะเบียนบ้าน ไปถอดถอนที่ไหน ไม่มี ! มันจะถอดที่กลางหัวใจนี้ มันถอดที่ผู้รู้นี้ มันถอดที่ผู้หลงไหลได้ปลื้มนี้ มันจะมีสติปัญญาขึ้นมา มันจะทำให้มันสว่างไสวขึ้นมา เห็นไหม พิจารณาเข้าไปแล้วปล่อยวางได้มากน้อยขนาดไหน การปล่อยวางนั้นละเขาเรียกตทัตถะ

ตทัตถะ ปล่อยวางชั่วคราว ปล่อยวางโดยไม่ครบกระบวนการของมัน ไม่ถึงที่สิ้นสุดจบกระบวนการ เราต้องมีความขยันหมั่นเพียร เราจะออกจากป่า ออกจากป่าขนาดไหน ป่ามันก็ยังมิชอบเขตของมัน มันมีภัยของมัน มันมีสัตว์ร้ายของมัน มันมีโรคภัยไข้เจ็บ เห็นไหม จิตใจของเราที่เราวิปัสสนาไปโดยใช้ปัญญาของเราเข้าไป มันจะมีอะไรเป็นอุปสรรคบ้างละ มันมีสิ่งใดมาทำลายบ้างละ

สิ่งที่มาทำลาย คุณิเรานั่งสมาธิ ภาวณา ถ้าจิตเราสงบขึ้นมา เวลาเกิดการกระทบเวลาเกิดกิเลสณะ เวลามันเห็นว่าจิตใจเรามีกำลังนี้มันจะหลบหลีก มันจะหลบหลีกณะมันรอให้เราใช้ปัญญา รอให้เราพ้นเพื่อน พอเราพ้นเพื่อน กิเลสมันแสดงตัวออกมา จิตเสื่อมหมดณะ เวลาจิตมันเสื่อม.. เวลาคนที่ปฏิบัติจะทำสมาธิสมาธิก็เสื่อม พอสมาธิเสื่อมเราพยายามตั้งใจของเราขึ้นมา เวลาไปใช้ปัญญา เพราะมีกำลังของสมาธิพอใช้ปัญญา

ถ้าสมาธิ เห็นไหม เวลาคิดมันเสื่อม.. มันเสื่อมเพราะไม่มีสติ รักษาไม่เป็น รักษาไม่ดี เป็นคนสะเพร่า มันก็จะเสื่อมของมัน แต่เวลาสติเราดี สมาธิเราดี เราออกใช้ทาง

ปัญญา ปัญญาที่เป็นโลกุตตรธรรม ปัญญาที่เกิดจากการเป็นภาวนามยปัญญา มันจะเป็นผลงานขึ้นมา มันจะเกิดการปล่อยวางเป็นตัพทังคพานี่แหละ แต่ถ้ามันปล่อยวางแล้วด้วยความประมาท ด้วยความไม่ถนอมรักษา เพราะมันใช้งานใช้ใหม่ พอใช้งานขึ้นมาเนี่ย กำลังมันอ่อนลง พออ่อนลงมันก็เสื่อม เสื่อมเพราะทำงาน

เสื่อม ! นี่สมาธิเสื่อม เสื่อมเพราะว่าเรารักษาไม่เป็นมันถึงเสื่อมในตัวของมันเอง เสื่อม ! เสื่อมเพราะใช้มาก เสื่อมเพราะเราใช้ปัญญา เราใช้โลกุตตรธรรม เราใช้ภาวนามยปัญหานี้แหละ เราใช้มากเกินไป พอใช้มากเกินไปมันไม่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา ไม่เป็นมัชฌิมาปฏิปทาเพราะอะไร เพราะงานชอบ เพียรชอบ สมาธิชอบ สติชอบ ปัญญาชอบ ความชอบธรรมคือมัชฌิมาปฏิปทา คือความสมดุล สิ่งใดถ้ามันใช้มากเกินไป เหมือนมิด เห็นใหม่ มิดที่เราใช้งานมากๆ ความคมของมันก็จะด้อยค่าไป เราต้องกลับมาลับมิดของเราให้คมกล้าขึ้นไป แล้วเราจะใช้มิดนั้นได้เป็นประโยชน์ได้สมควรกับความคมนั้น

จิต ! จิตถ้าเราใช้ปัญญาออกไปมากน้อยขนาดไหน เวลามันใช้ปัญญาไปมากขึ้นไป มันจะใช้กำลังออกไปแล้ว มันจะเสื่อมถอยของมันขึ้นมา เราต้องกลับมา วางการใช้ปัญญานั้นมากกำหนดพุทโธก็ได้ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ.. คำว่าปัญญาอบรมสมาธิคือเราไม่ใช้ปัญญาฟาดฟันกับกิเลส เราใช้ปัญญาให้จิตสงบตัวเข้ามา พอจิตสงบตัวเข้ามาเนี่ยเรามาพักของเรา มาพักของเราเพื่อความสมดุล เพื่อความเป็นมัชฌิมาปฏิปทา เพื่อความวางจรรจบของมัน ฉะนั้นเราก็จะออกไปวิปัสสนาอีก

ถ้าจิตมันสงบแล้ว พอจิตสงบมันก็ถอนเสียนถอนหนาม มีความสุขนะ.. ถ้าจิตมันเสื่อมไม่สงบ คนเคยสงบแล้วไม่สงบนะมันก็เร่าร้อนในใจ มันเป็นเพราะอะไร เราก็ทำความคิดแล้ว เราก็ตั้งสติแล้ว ครั้งที่แล้วก็ทำอย่างนี้มันก็เป็นสมาธิ แต่ครั้งนี้ทำไมทำแล้วมันไม่เป็น ครั้งที่แล้วเพราะมันไม่รู้มันเลยเป็น ครั้งนี้มันรู้แล้วนะ กิเลสมันหลอกล่อนะ ไม่เป็นหรอก

สิ่งที่เคยทำแล้ว แล้วมันจะได้ อย่างนั้น ไม่มี.. สิ่งที่เคยทำแล้วก็แล้วกันไปแล้ว เราต้องทำของเราในปัจจุบันนี้ ถ้าปัจจุบันทำสิ่งที่เคยทำแล้ว ถ้ามันสมดุลใช้ก็ถูก ถ้ามันทำแล้วไม่ใช่ ไม่ใช่เราก็ต้องตั้งสติแล้วกำหนดมากขึ้น ภาวนาไปมากขึ้น การกระทำของเรา

มันต้องมีการพลิกแพลง เห็นไหม เราไม่ได้ทำคู้ๆ ทำซื่อป้อซื่อตรงเกินไป กิเลสมันก็ ยี้มๆ เลย

นี่พูดถึงถ้าหลงในธรรมนะ มันก็บอกเลยต้องเป็นอย่างนี้ พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ สูตรสำเร็จใจเหมือนเกมเด็กเล่น เป็นอย่างนั้นเป็นสูตรเลย ต้องทำเป็นสูตรอย่างนั้นๆ ไม่มีทางหrok ! เป็นไปไม่ได้ พระอรหันต์ในสมัยพุทธกาลแต่ละองค์ นี่ความสมดุลของจิต ไม่เหมือนกันซักองค์หนึ่ง เอตทัคคะ ๘๐ องค์ ก็ไม่เหมือนกันเลย ไม่มีใครเหมือนใคร

ทีนี้ไม่มีใครเหมือนใคร สิ่งเหมือน เห็นไหม สิ่งเหมือนกิเลสมันก็รู้ทันแล้ว สิ่งที่ทำเคยได้กิเลสมันก็รู้ทันแล้ว แต่ถ้าทำแล้ว ถ้าเป็นสมดุลอย่างนี้มันลงนั่นอีกเรื่อง หนึ่ง อีกเรื่องหนึ่งเพราะอะไร เพราะกิเลสมันก็ไม่ทันเราเหมือนกัน ถ้าเรามีสติมีปัญญานะ เราพลิกแพลงของเรานี่กิเลสไม่ทันหrok แต่เพราะเราอนใจใจ เราอนใจเพราะ คนที่ใช้ปัญญานะ จิตเวลาสงบแล้วออกใช้ปัญญา คนเวลาจิตสงบมันก็เหมือนกับเรา พักผ่อนนอนหลับ เวลาเราออกไปทำงานมันต้องอาบเหงื่อต่างน้ำ มันไม่ออกไปหrok แต่ถ้าคนพอมันเห็นผลของการใช้ปัญญาแล้ว เพราะการชำระล้างกิเลสมันต้องใช้ปัญญา จากสัมมาสมาธิ ใช้ปัญญาสัมมาสติ สัมมาสมาธิ งานชอบด้วยต้องลงตรงงานที่เราทำ ถูกต้องด้วย

มันเห็นผลของมันนะ คุณคิดเรานะ เราค้าขาย ทำธุรกิจ แล้วมีผลตอบแทน หลังไหลมามาหาศาล เราก็อยากได้อะไรดีทั้งนั้นล่ะ เวลาจิตมันดีนะ เวลาจิตที่เราทำโดย สมดุล เราพิจารณาไปนี่มันปล่อย มันขาด ไอ้โฮ.. มีความสุขมาก มันมีกำลังใจทำ บ่อยครั้งเข้า ทำบ่อยครั้งเข้าแล้วเข้าเล่า จิปาถะปัญหาเท่านั้นที่ปฏิบัติแล้วมันจะชำระล้าง กิเลสได้ง่าย แต่เวไนยสัตว์.. คุณเวไนยสัตว์ เห็นไหม แม้แต่โลกเดี๋ยวนี้เชื่อเรื่องปฏิบัติเขา ยังไม่เชื่อเลย แล้วเวลาปฏิบัติขึ้นมาแล้วเขายังว่าเลยว่าทำไมพวกนี้มีเวลาว่างมากนะ ชีวิตเรานี่ต้องทำมาหากิน

การทำมาหากินมันเป็นความเพียร ความวิริยะอุตสาหะ นั่นก็เป็นเรื่องหนึ่งนะ แต่ เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะหาหัวใจ หาอยู่หากินให้ใจของเรา เราก็ต้องมีความ เพียรของเรานั้นอีกเรื่องหนึ่ง แล้วความเพียรอย่างนี้ เห็นไหม

“สติ มหาสติ ! ปัญญา มหาปัญญา !”

การภาวนานะ เริ่มต้นล้มลุกคลุกคลาน กว่าสร้างเนื้อสร้างตัวนะ สร้างฐานที่ตั้ง เวลาทหารออกรบนะเขาต้องตั้งค่าย ตั้งฐานของเขา ต้องขุดสนามเพาะเพื่อหลบหลีก ข้าศึก หัวใจของเราไม่มีอะไรเลย ไม่รู้เหนือรู้ใต้เลย หลงเข้าไปในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลงเพราะกิเลสมันพาหลง พอหลงเข้าไปในธรรมก็คิดว่าตัวเองมี ป้อมคูหาหอรบเรียบร้อยแล้ว พอเวลากิเลสมันเป่าทีเดียวล้มหมดเลย.. ว่าปฏิบัติแล้ว.. เป็นพระอรหันต์แล้ว.. จบ ! รู้จรรู้สิ้น กิเลสมันเป่าหูทีเดียวค่ายคูประตูลบ หอรบล้มหมดเลย

แต่ถ้าเรามีสติปัญญาของเรา เห็นไหม นี่เราตั้งสติของเรา เราขุดสนามเพาะของเรา เราตั้งค่ายของเรา นี่กรรมฐาน.. สร้างฐานขึ้นมา ตั้งหลักตั้งเกณฑ์ของเราขึ้นมา แล้วใช้สติปัญญาของเราไป สติปัญญาของเรา เห็นไหม ใครมีสติปัญญาอย่างไรให้ใช้ไปตามนั้น.. เวลาค่ายคูประตูลบของแต่ละที่ ถ้าเป็นชายทะเล ระหว่างทับเรือ ทับบกนี้รบพร้อมกัน เขาก็ตั้งค่ายไปอย่างหนึ่ง ถ้าทับบกขึ้นไปบนภูเขาขึ้นไปต่างๆ เขาก็ตั้งค่ายอย่างหนึ่ง

นี่ก็เหมือนกัน ในการปฏิบัติของเรานี้เราได้ผลของเราอย่างไร ปฏิบัติแล้วมันสมควรแก่เรา เราคุยกันเป็น ชมมสากจุกา เอตมฺมงฺคลมุตฺตมฺ เราคุยกันเราปรึกษากันเพื่อผลประโยชน์ เพื่อมาทดสอบกันว่าสิ่งใดจะเป็นประโยชน์ แต่ ! แต่ไม่มีใครจะทำให้เหมือนกันแล้วได้ประโยชน์ ไม่มี ! นี่ค่ายคูประตูลบแต่ละพื้นที่ ชัยภูมิแตกต่างกัน การตั้งค่าย ถ้าตั้งไม่เป็นนะ ข้าศึกเขาล้อมนะ ไม่มีน้ำกิน ไม่มีข้าวกินอดตายนะ

นี่ก็เหมือนกันเราจะไปเชื่อใคร ! ฉะนั้นเราจะต้องเอาประสบการณ์ของเรา เอาจิตใจของเรา เอาความเห็นของเรา จิตใจที่มันประพฤติปฏิบัติขึ้นมา แล้วได้ผลขึ้นมา ถ้าไม่ได้ผล ทำไมเราตั้งค่ายตั้งคูแล้วทำไมเราหาเสบียงไม่ได้ ถ้าหาเสบียงไม่ได้จะไปรบกับใคร.. การรบทัพจับศึกเขารบเพื่อความชนะ ใ้เรานี้จะภาวนาของเรา เราจะชนะกิเลส เราหลงอยู่นี้เราจะออกจากค่ายประตูลบเพื่อไปทำศึก เราจะมีเสบียงมาจากไหน

ถ้ามันมีสติปัญญา เห็นไหม เวลาเราสนทนาธรรมกัน ชมมสากจุกานี้ไว้เป็นคติ แต่ไม่เหมือนกันหรอก ทำแล้วจะให้เหมือนกันๆ ไม่มีหรอก ฉะนั้นไม่เหมือนกัน แต่เราฟังมา เราฟังมาเป็นคติธรรม.. คำว่าคติธรรมนะ ถ้าเรามีใจนะ คุลีใจที่เป็นธรรม นี่

สรรพสิ่งนี้เป็นธรรมะหมดเลย เพราะใจเขาเป็นธรรม เขามองแล้วนะเป็นคติธรรม สอนใจเขาได้หมดเลย ถ้าจิตใจเราเป็นโลกนะ สิ่งใดที่เกิดขึ้นมันขัดแย้ง มันขัดหูขัดตา จะปฏิบัติขึ้นมาพอเห็นเข้าไปนี่มันแทงหัวใจฟูหมดเลย จิตสงบก็ไม่สงบ เวลาปฏิบัติเคยใช้ปัญญาได้มันก็ไม่ได้ ไม่ได้เพราะอะไร

นี่ไงถ้าจิตมันไม่เป็นธรรม เขาบอกว่า “ธรรมะเป็นธรรมชาติ ทุกอย่างเป็นธรรมชาติ..” เป็นธรรมชาติต่อเมื่อใจเป็นธรรม ! เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สอนโมฆราช เห็นไหม

“โมฆราช เธอจงมองโลกนี้เป็นความว่าง ว่างหมดไม่มีสรรพสิ่งเลย”

ความว่างหมายถึงว่า มันเป็นอนิจจังทั้งหมด แล้วกลับมาถอนอัตตานุทิฐิใน หัวใจของเราให้ได้ ถัดถอนความรู้ว่าว่างนี้ โลกก็ว่างด้วย จิตใจก็ว่างด้วย..

ธรรมะเป็นธรรมชาติ.. แต่ใจเราไม่เป็นธรรมชาติ! จิตใจเรามันขัดแย้งไปหมดเลย

ธรรมะเป็นธรรมชาติ.. แต่กิเลสมันท่วมหัว มันจะเป็นธรรมชาติที่ไหนล่ะ

ธรรมะเป็นธรรมชาติ.. ฝนตกแดดออกมันก็ไม่พอใจ มีสิ่งใดขัดแย้งใจ หัวใจมันก็เดือดร้อน แล้วบอกธรรมะเป็นธรรมชาติ !

มันต้องมาถอนอัตตานุทิฐินี้ก่อน มันต้องถอนหัวใจของเรานี้ก่อน ถัดถอนหัวใจของเรา ถอนต่างๆ ในหัวใจ พิชัยในหัวใจมันไม่ลุ่มหลงในกิเลสค้นหาความทะยานอยาก แล้ว.. นี่มันก็เป็นอย่างนี้ โลกเป็นอย่างนี้เอง วันคืนๆ เวลา ๒๔ ชั่วโมงมันก็หมุนอยู่อย่างนี้ มันไม่มีอะไรเลย

นี่ไงมันจะเป็นธรรมต่อเมื่อใจคนนั้นเป็นธรรมแล้ว ! ถ้าใจคนนั้นเป็นธรรมแล้ว พอใจคนนั้นไม่หลงในกิเลส ไม่หลงในป่า ไม่หลงในธรรม.. ไม่หลงในธรรม ! ถ้าใจเป็นธรรมแล้วมันไม่หลง ถ้าไม่หลงในธรรมมันจะไปหลงสรรพสิ่งเรื่องของโลกๆ ได้ อย่างไร.. เรื่องของโลก โลกนี้เป็นอินไทย โลกนี้เป็นวิภูฏะ โลกนี้หมุนของมันอยู่อย่างนี้

นี่โลก นี่สิ่งต่างๆ ที่เป็นโลก ถ้าจิตใจเป็นธรรมแล้วมันไม่หลงโลก ! ถ้าจิตใจไม่เป็นธรรม หลง.. จะเป็นธรรมชาติขนาดไหนมันก็เกิดตายๆ ธรรมชาติมันให้คุณให้โทษ ธรรมชาติถ้าพอใจเรามันก็จะเป็นธรรม มันก็จะเป็นความพอใจ ถ้ามันไม่พอใจเรามันก็ไม่เป็นธรรมแล้ว นี่จิตใจที่มันยังหลงอยู่นะ

เราหลงป่า เราเป็นกรรมฐาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ในป่านะ แสดงธรรมก็ในป่า ปรีนิพพานก็ในป่า แต่ขณะที่ออกมาเผยแผ่ธรรมในนครราชคฤห์ ในแคว้นแคว้นต่างๆ เพราะว่าการเผยแผ่ธรรมจะต้องให้ศาสนามั่นคงมันก็ต้องมีเปลือก มีแก่น มีกระพี้ แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอาบริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา.. ภิกษุ ภิกษุณีนี่เอาเป็นตัวอย่าง เอาเป็นหลักชัย

ฉะนั้นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงดำรงชีพเป็นตัวอย่าง เป็นคติตัวอย่าง.. ตรัสรู้ในป่า แสดงธรรมครั้งแรกในป่า ปรีนิพพานในป่า คำว่าป่ามันเป็นประโยชน์ในการประพฤติปฏิบัติ มันเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมจิตใจได้ง่าย เราเป็นพระป่า ถ้าเราอยู่ในป่าจนหลงป่า หลงไปเลยไม่มีหลักมีเกณฑ์ แต่ถ้าเรามีหลักมีเกณฑ์ เราจะไม่ลุ่มหลงไปกับป่านะ

ป่านั้นเป็นชัยภูมิ เป็นสถานที่ฝึกหัวใจของเรา เราไม่ใช่สัตว์ป่า สัตว์ป่ามันอยู่ของมันด้วยการดำรงชีพ เราเป็นพระป่าแล้วไม่หลงป่า อาศัยป่าเป็นชัยภูมิฝึกหัวใจขึ้นมาให้มีสติปัญญา เพื่อศักยภาพของใจนี้พ้นจากทุกข์ เอวัง